

תפסיר רס"ג

מא ילי וגה אלמנארה. תצי
סבעתהא: ג) פצנע כדאך
הרון. ואסרג סרג אלמנארה.
אלי מא ילי וגההא. כמא אמר
אללה מוסי: ד) ותדיה צנעה
אלמנארה מצמתה דהב. חתי
ארגלהא ורתארחאה מצמתה.
כאלמנציר. אלדי אורא
אללה מוסי. כדאך צנעהא:

מליל עם אהרן. ותימר ליה. באדלקותך
ית בוציניא. לקביל אפי מנרתא. יהון
מנהרין שבועא בוציניא: ג ויעש כן
אהרן אל-מול פני המנורה
העלה נרתיה כאשר צוה
יהוה את-משה: ועבד כן אהרן.
לקביל אפי מנרתא. אדליק בוצינהא.

כמא דפקיד יי ית משה: ד וזה מעשה המנרה מקשה
זהב עד-ירכה עד-פרחה מקשה הוא כמראה
אשר הראה יהוה את-משה כן עשה את-
המנרה: ודין עובד מנרתא נגידיא דהב. עד שדה עד שושנה
נגידיא היא. כחזוא. דאחזי יי ית משה. כן עבד ית מנרתא: פ

— כס"י —

זלט"י [עשוי בהכאה] לשון דא לדא נקשן
(ויאל כ, ו). עשת שלכבר זהב היתה, ומקיש
בקרנט וחותר בפשיל לפשט אבריה בתקונן,
ולא נעשית אברים אברים על ידי חבור: עד
ירכה עד פרחה. ירכה היא השדה שעל
הרגלים, חלול כדרך מנורות כסף שלפני
השרים: עד ירכה עד פרחה. כלומר גופה
שלמנורה בלה וכל התלוי בה: עד ירכה.
שהוא אבר גדול: עד פרחה. שהוא מעשה
דק שבה הכל מקשה. ודרך עד לשמש
בלשון זה, כמו (שופטים טו, כ) מגדיש ועד קמה
ועד כרם וית: כמראה אשר הראה וגוי.
בתבנית אשר הראהו בהר, כמו שנאמר
(שמות כה, מ) וראה ועשה בתבניתם וגוי: כן
עשה את המנורה. מי שעשאה. ומדרש

בהעלתך. על שם שהלהב עולה, כתוב
בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד
שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו
רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה
שעליה הכהן עומד ומטיב: אל מול פני
המנורה. אל מול נר אמצעי שאינו בקנים,
אלא בגוף שלמנורה: יאירו שבעת הנרות.
ששה שעל ששת הקנים, שלשה המנורות
פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן
שלשה המערביים ראשי הפתילות למול
האמצעי. ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא
צריך: ג ויעש כן אהרן. להגיד שבחו
שלאהרן שלא שנה: ד וזה מעשה המנורה.
שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי
שנתקשה בה, לכך נאמר וזה: מקשה. כטי"ן

תפסיר רס"ג

❖ שני בספרי תימן ❖

וַיִּדְבֶּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם
 מֹשֶׁה לְמִימַר: קַח אֶת־הַלֹּוִים
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ
 אֹתָם: קָרִיב יָת לְיוֹאֵי. מִגּוֹ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּתְדַבֵּי יְתָהוֹן: וְכֹה־
 תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהַרְם הַזֶּה
 עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־

(ה) ת'ם כלם אללה מוסי'
 תפלימא: (ו) קדם אלליואניין. מן
 בין בני אסראיל. וטהרהם:
 (ז) ופדי' אצנע להם פי
 תטהירם. אנצ'ח עליהם מן
 מא אלד'פנה. וימדון אלמוס
 עלי' גמיע בדנהם. ויג'סלון
 תיאבהם ויטהרון: (ח) ויקרבו
 תזרא מן אלבקר. ומעה בר
 סמד מלתות בדהן. ותזר אכיר
 מן אלבקר כידה לאלד'פנה:

בְּשָׂרָם וְכַבְּסוּ בַגְדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: וּכְדִין תַעֲבִיד לַהוֹן
 לְדַבּוֹאֵיהוֹן. אַדִּי עֲלֵיהוֹן מִיָּא דְחֲטָתָא. וַיַּעֲבִרוּן מִסְפָּר עַל כָּל בִּשְׂרָהוֹן.
 וַיַּחֲרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן וַיִּדְבּוּן: וְלִקְחוּ פָר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ
 סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפַר־שְׁנֵי בֶן־בָּקָר תִּקַּח
 לְחֲטָאת: וַיִּסְבוּן תוֹר בַּר תוֹרֵי. וּמִנְחָתֶיהָ. סוּלְתָא דְפִילָא בַמִּשְׁחָ.
 וְתוֹר תִּנְיֵן בַּר תוֹרֵי תִסַּב לְחֲטָתָא: וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלֹּוִים

— רס"י —

אגדה על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית
 מאליה: וקח את הלויים. קחם בדברים.
 אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום:
 זהה עליהם מי חטאת. שלאפר הפרה
 מפני טמאי מתים שבהם: והעבירו תער.
 מצאתי בדברי רבי משה הדרשן, לפי שנתנו
 כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה והיא
 קרויה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת.

וזלק הדקדוק: וכבסו בגדיהם וטהרו. עבר מבנין התפעל והסגול במקום פתח כי הה"א
 היתה ראויה להדגש לולי שהיא גרונית והטי"ת בפתח כמו שבא בצויי (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ט) וקדם אלליואנין. בין ידי
 כיבא אלמחציר. וגזוק גמאעה
 בני אסראיל: י) וקדמם בין
 ידי אללה. ויסנד בני אסראיל
 אידיהם עליהם: יא) ויזפהם
 הרון זפא בין ידי אללה. מן בני
 אסראיל. פיכוננו יכדמון
 כדמיה אללה: יב) ואלליואנין
 יסנדו אידיהם. עלי רוס
 אלת יראן. ואצנע אחדהמא
 דכונה. ואלאכר צעידה
 ללה. ואסתגפר ענהם:
 יג) ואוקפהם בין ידי הרון

לפני אהל מועד והקהלת
 את כל עדת בני ישראל:
 ותקריב ית ליואי לקדם משכן ומנא.
 ותכנוש ית כל פנשתא דבני ישראל:
 והקרבת את הלויים לפני
 יהוה וסמכו בני ישראל
 את ידיהם על הלויים:
 ותקריב ית ליואי קדם יי. ויסמכו בני
 ישראל ית ידיהון על ליואי:
 והניף אהרן את הלויים

תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו
 לעבד את עבדת יהוה: וירם אהרן ית ליואי ארמא
 קדם יי. מן בני ישראל. ויהון למפלח ית פולחנא די:
 והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים
 ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה
 ליהוה לכפר על הלויים: וליואי יסמכו ית ידיהון. על
 ריש תוריא. ועביד. ית חד חטאתא. וית חד עלתא קדם יי. לכפרא על
 ליואי: והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני

רס"י

עבודה זרה עם פר העולה: ט) והקהלת את
 כל עדת. לפי שהלויים נתנים קרבן כפרה
 תחתיהם, ובאו ויעמדו על קרבנם ויסמכו
 את ידיהם עליהם: יא) והניף אהרן את
 הלויים תנופה. כדרך שאשם מצורע טעון
 תנופה חי. שלש תנופות נאמרו בפרשה זו,
 הראשונה לבני קהת, לכפר נאמר בם והיו
 לעבוד את עבודת ה', לפי שעבודת קדש
 הקדשים עליהם הארון והשלחן ויני. השנייה
 לבני גרשון, לכפר נאמר בם תנופה לה', שאף
 עליהם היתה עבודת הקדש יריעות וקרסים
 הנראים בבית קדש הקדשים, והשלישית

תפסיד רס"ג

ובניה. וזפתם זפא ללה: (יד) ואעזלהם מן בין בני אסראיל. פכוננו לי: טו) ובעד דאלך ידכילון. ליכדמון כבא אלמחצר. וקד טהרתהם. וזפיתתם זפא: טז) לאנתהם מגעולין לי. מן בין בני אסראיל. בדר כל בכר. פאתח כל בטן מן בני אסראיל. אכדיתתם לי: יז) כמא כאן לי כל בכר. פי מא בין בני אסראיל. מן אנסאן אלי

בְּנֵי וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה: וּתְקִים יָת לַיֹּאֵי. קָדָם אֶהְרֹן וּקָדָם בְּנוֹהֵי. וּתְרִים יְתֵהוֹן. אֶרְמָא קָדָם **וְהַבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:** וּתְפָרִישׁ יָת לַיֹּאֵי. מְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְיֵהוֹן מִשְׁמֵשִׁין קָדָמִי לַיֹּאֵי: (שׁו"י) **וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעַבְדָּךְ אֶת־אֶהֱל מוֹעֵד**

וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: וּבְתֵר בֶּן יִיעֲלוֹן לַיֹּאֵי. לְמַפְלַח יָת מִשְׁכַּן זְמַנָּא. וּתְדַפֵּי יְתֵהוֹן. וּתְרִים יְתֵהוֹן אֶרְמָא: **כִּי נְתַנִּים נְתַנִּים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטַרְתָּ כָּל־רְחֵם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:** אַרְי אַפְרָשָׁא מוּפְרָשִׁין אַנוֹן קָדָמִי. מְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. חֶלֶף פְּתַח כָּל וְלָדָא. בּוּכְרָא כּוּלָּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. קְרִיבִית יְתֵהוֹן קָדָמִי: **כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בַּיּוֹם הַכֹּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָךְ מִצְרַיִם הַקֹּדְשֹׁתִי אֹתָם לִי:** אַרְי דִּילִי כָּל בּוּכְרָא בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּאַנְשָׁא וּבְבַעֲרָא. בְּיוֹמָא. דְּקַטְלִית כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא

— רש"י —

לבני מררי: טו) נתנים נתנים. נתונים למשא בכור. שלי היו הבכורות בקו הדין שהגנתי נתונים לשיר: פטרת. פתיחת: יז) כי לי כל עליהם בין בכורי מצרים ולקחתי אותם לי

תפסיר רס"ג

בהימיה. וד'אלך פי יום אהלכת
 כל בכר פי בלד מצר.
 אקדסתהם לי: יח) כד'אלך
 אתכד'ת אלליואניין בדהלם:
 (ט) וגעלתהם להרון ובניה. מן
 בין בני אסראיל. ל'כדמו
 כדמתהם פי כ'בא אלמחצר.
 ויסתג'פרו ענהם. ולא יחל בדם
 ובא. אד' הם תקדמו אלי'
 אלקדס: כ) וצנע מוסי'
 והרון. וסאיר גמאעה' בני
 אסראיל לאלליואניין. כגמיע
 מא אמר אללה מוסי' פי
 סבבהם כד'אך צנעו להם:

דמצרים. אקדישית יתהון קדמי:

**וְאָקַח אֶת-הַלְוִיִּם תַּחַת
 כָּל-בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְקָרִיבִית יָת לַיְוָאִי. חֶלֶף כָּל בּוֹכֵרָא בְּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: יט וְאַתְּנָה אֶת-הַלְוִיִּם
 נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד
 אֶת-עֲבֹדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 בְּאֵהָל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל-
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבְנֵי**

**יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקֹּדֶשׁ:
 וַיִּהְיֶיבִית יָת לַיְוָאִי. מְסִירִין לְאַהֲרֹן וּלְבָנוֹהִי. מְגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל. לְמַפְלַח. יָת
 פּוֹלְחֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא. וּלְכַפֵּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יִהְיֶה.
 בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹתָא. בְּמִקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹדֶשׁא: כ וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל-עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְלוֹיִם
 כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה לְלוֹיִם כִּן-עָשׂוּ
 לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְעֶבֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְכָל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל לַלְיֹאִי. כְּכֹל. דְּפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה לַלְיֹאִי.**

— רס"י —

עד שטעו בעגל, ועבשיו ואקח את הלויים: תורה, וכך ראיתי בבראשית רבה: ולא יהיה
 יט ואתנה וגוי. חמשה פעמים נאמר בני בכני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל
 ישראל במקרא זה, להודיע חבתן שנכפלו הקדש, שאם יגשו יהיה נגף: כ ויעש משה
 אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חמשי ואהרן וכל עדת וגוי. משה העמידן ואהרן

תפסיר רס"ג

בן עבדו להון בני ישראל:
 ויתחטאו הלואים ויכבסו
 בגדיהם וינף אהרן אתם
 תנופה לפני יהוה וכפר
 עליהם אהרן לטהרם:
 ואדביאו ליואי. וחורו לבושיהון. וארים
 אהרן יתהון. ארמא קדם יי. וכפר
 עליהון. אהרן לדבואיהון:
 ואחרי-כן באו הלואים

(א) פתד'כּוּ וג'סלוּ תיאבהם.
 וזפּהם הרון זפּא בין ידי אללה.
 ואסתג'פר ענהם וטהרהם:
 (ב) ובעד ד'אלך דכ'לו.
 ל'כדמו כ'דמתהם פי כ'בא
 אלמחצ'ר. בין ידי הרון ובניה.
 כגמיע מא אמר אללה מוסי
 בסבב'הם. כד'אך צנעו להם:
 (ג) תים כלם אללה מוסי
 תכלימא: (ד) הד'א רסם
 אלליואניין. מן אבן כ'מסה

לעבד את-עבדתם באהל מועד לפני אהרן
 ולפני בניו כאשר צוה יהוה את-משה על-
 הלואים בן עשו להם: ובתר בן עלו ליואי. למפלח ית
 פולחנהון במשפן זמנא. קדם אהרן וקדם בנוהי. כמא דפקיד יי ית
 משה על ליואי. בן עבדו להון: ס וידבר יהוה אל-
 משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר: כד זאת אשר
 ללואים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא
 לצבא צבא בעבדת אהל מועד: דא דלליואי.

— רס"י —

הניפן וישראל סמכו את ידיהם: ככ כ'אשר
 צוה ה' וגו' בן עשו. להגיד שבח העושין
 והנעשה בהן. שאחד מהן לא עפב: כי זאת
 אשר ללואים. שנים פוסלים בהם. ואין
 המומים פוסלים בהם: מבן חמש ועשרים.

ז'לק הדקדוק: ככ בן עשו להם. מארכה בתיבת כן בכל התיגאן וטפחא בתיבת עשו:

תפסיר דס"ג

ועשרין סנה פצאעדא. ידכיל
לאלגיש. לכדמה' כ'בא
אלמחצ'ר: כה) ומן אבן כ'מסין
סנה. ירגע ענה. ולא יכ'דם
אבדאן: כו) לכן יכ'דם מע
אכ'תה. פי חפץ' כ'בא
אלמחצ'ר. ואמא כ'דמתה
אלאו'לא פלא יכ'דם. כד'אך
אצנע בהם פי מחפצ'הם:
ט א) וקבל ד'אלך כלם
אללה מוסי' פי ברייה' סיני. פי
אלסנה אלתיאניה. לכ'רוגהם
מן ב'לד מצר. פי אלשהר
אלאו'ל קאילא: ב) ויצנעו בני
אסרא'יל. אלפסח פי וקתה:

מבר עשרין וחמש שנין ולעילא. ייתי
לחילא חילא. בפולחן משפן זמנא:
כה ומפן חמשים שנה ישוב
מצבא העבדה ולא יעבד
עוד: ומבר חמשים שנין. יתוב מחיל
פולחנא. ולא יפלח עוד: כו ושרת
את-אחיו באהל מועד
לשמר משמרת ועבדה לא
יעבד ככה תעשה ללוים
במשמרתם: וישמש עם אחוהי.

במשפן זמנא למטר מטרא. ופולחנא לא יפלת. כדין. תעביד לליואי

במשמרתהון: פ טו (שלישי) ספרי תימן א וידבר יהוה

אל-משה במדבר-סיני בשנה השנית לצאתם

מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: ומליל יי עם

משה במדברא דסיני. בשתא תנייתא. למפקהון מארעא דמצרים.

בירחא קדמא למימר: ב ויעשו בני-ישראל את-

הפסח במועדו: ויעבדון בני ישראל. ית פסחא בזמניה:

— כ"י —

ככ ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף.
אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון
עגלות, וזהו ושרת את אחיו עם אחוהי,
כתרגומו: כו לשמר משמרת. לחנות סביב
לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות:
ט ב' בחדש הראשון. פרשה שבראש הספר
לא נאמרה עד איר, למדת שאין סדר מקדים
ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני
שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח
זה בלבד: ז במועדו. אף בשבת. במועדו אף
בטמאה:

תפסיד רס"ג

ג) פי אליום אלראבע עשר. מן
 הדיא אלשהר. בין אלג'רובין.
 תצנעוה פי וקתה. כגמיע
 רסומה ואחפאמה תצנעוה:
 ד) פכלם מוסי בני אסראיל פי
 עמל אלפסח: ה) פעמלוה פי
 אלשהר אלאוול. פי אליום
 אלראבע עשר מנה. בין
 אלג'רובין פי ברייה סיני.
 כגמיע מא אמר אללה מוסי.
 כדיאד צנעו בני אסראיל:
 ו) ככאן פיהם אנאס. תנגסו

בְּאַרְבַּעַה עֶשְׂר־יּוֹם בַּחֹדֶשׁ
 הַזֶּה בֵּין הָעֲרָבִים תַּעֲשׂוּ
 אֹתוֹ בְּמַעְדּוֹ כְּכֹל-חֻקֹּתָיו
 וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:
 בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא. בִּירְחָא הַדִּין. בֵּין
 שְׁמַשִּׁיא. תַּעְבְּדוּן יְתִיָּה בְּזַמְנִיָּה. כְּכֹל
 גְּזִירְתֵּיהָ וּכְכֹל דְּחֻזֵּי לִיהָ תַּעְבְּדוּן יְתִיָּה:
 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְדַּ פֶּסַח־א: ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת-
 הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עֶשְׂר־יּוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין
 הָעֲרָבִים בְּמִדְבַּר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ו) עֲבַדוּ יֵת פֶּסַח־א.
 בְּנִסְוֹן. בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא לִירְחָא. בֵּין שְׁמַשִּׁיא בְּמִדְבַּר דְּסִינַי.
 כְּכֹל. דְּפִקִּיד יֵי יֵת מֹשֶׁה. כִּן עֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים
 אֲשֶׁר הָיוּ טִמְאִים לְנַפְשׁ אָדָם וְלֹא-יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת-
 הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי

— רס"י —

ג) ככל חקתיו. אלו מצות שבגופו, שה תמים
 זכר בן שנה: וככל משפטי. אלו מצות
 שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים
 למצה ולבעור חמץ. [מצות שבגופו, שה
 תמים זכר בן שנה. שעל גופו, צלי אש ראשו
 על כרעיו ועל קרבו. שחוצ לגופו, מצה

ובעור חמץ: ד) וידבר משה וגוי. מה תלמוד
 לומר, והלא נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה
 את מועדי ה', אלא כששמע פרשת מועדים
 מסיני, אמרה להם, וחסור והזהירם בשעת
 מעשה: ולפני משה ולפני אהרן.
 כששניהם יושבין בבית המדרש באו

תפסיר רס"ג

במיית מן אלנאס. פלם יגוז להם אן יעמלו אלפסח פי דאלך אליום. פתקדמו פיה. בין ידי מוסי' והרון: ז) וקאלו. נחן אנגאס מן מיית מן אלנאס. פלם גמנע. מן אן נקרב מתיל קרבאן אללה פי וקתה. פי מא בין בני אסראיל: ח) פקאל להם מוסי'. קפו חתא אסמע. מא יאמר אללה פים: ט) ת'ם פלם אללה מוסי' תכלימא: י) מר בני אסראיל קאילא. אי אנסאן פאן נגס מן מיית. או פי ספר

אָהֲרֹן בֵּינִים הֵהוּא: וְהוּ גִוְבְרִיא. דְּהוּ מְסֻאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא. וְלֹא יִכִּילוּ לְמַעַבְד פִּסְחָא בְיוֹמָא הַהוּא. וְקָרִיבוּ. קָדָם מֹשֶׁה. וְקָדָם אֶהֱרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא: **וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֲהִמָּה אֱלֹהֵי אֲנַחְנוּ טַמְאִים לְנַפְשׁ אָדָם לְמָה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קִרְבָּן יְהוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** וַאֲמָרוּ. גִּוְבְרִיא הָאֲנוּן לִיה. אֲנַחְנָא מְסֻאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא. לְמָא נְתַמְנַע. בְּדִיל דְלֹא לְקַרְבָּא. יֵת קוֹרְבָנָא דִּי בְּזַמְנִיהָ. בְּגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מֶה־יַּעֲזֹה יְהוָה לָכֶם:** וַאֲמַר לְהוּן מֹשֶׁה. אֹרִיכוּ עַד דְאַשְׁמַעְךָ. מָא דְאַתְּפַקְד מִן קָדָם יי על דילכון: **פ** **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:** וּמְלִיל יי עם משה למימר: **דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִיָּה טַמָּא | לְנַפְשׁ**

— רס"י —

ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם אמרו לו יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים משה לא היה יודע. אהרן מנין לו: **ז** **לְמָה** וְנֹאכַל הַבָּשָׂר לְטְהוּרִים. אָמַר לָהֶם עֲמְדוּ נִגְרַע. אָמַר לָהֶם אִין קְדָשִׁים קָרְבִים בְּטַמְאָה. וְאַשְׁמְעָה, פְּתִלְמִיד הַמְּבֻטָח לְשִׁמוּעַ מִפִּי רַבּוֹ.

ז **זֶלֶק הַדְּקָדוּק:** **ח** **מֶה יַעֲזֹה.** לחוד רפי (מהר"ב): **אִישׁ אִישׁ כִּי יְהִיָּה טַמָּא | לְנַפְשׁ.** יש פסיק בין תיבת טמא לתיבת לנפש לומר לך שיש חילוק בין הטמאים איש נדחה ואין צבור נדחה (מהר"ב):

שמך המור (א) איש איש. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

מנכם. או מן אגיאִלְכֶם. פִּיצַנְע
פִּסְחָא לֵלָה: יא) פִּי אֲלֹשְׁהָר אֶל־
תִּיאֲנִי. פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֶרְאֲבַע עֶשֶׂר
מִנָּה. בֵּין אֲלֶגְרוֹבִין אֲצַנְעוּהָ פִּי
וְקִתְהָ. מַע פִּטִּיר וּמִרְאָר
יֶאֱכֹלֶנָה: יב) לֹא יִבְקֹוּ מִנָּה
אֲלִי אֲלֶגְדָּאָה. וְלֹא יִכְסְרוּ מִנָּה
עֲצִמָא. וּפְסִאִיר רְסוּם אֲלֶפְסָח
יִצַנְעוּהָ: יג) וְאִי רְגֵל כָּאֵן טֹאֲהָר
וְלֵם יִכּוֹן פִּי סִפְר. וְאֲמַתְנַע אֵן
יַעֲכֹל אֲלֶפְסָח. פִּינְקֻטַע דִּיאֲלֶךְ
אֲלֵאֲנִסָאֵן מִן בֵּין קוֹמָה. אֲדִי

או בְּדֶרֶךְ רְחֻקָה לָכֶם או
לְדַרְתֵיכֶם וְעֵשָׂה פֶסַח
לַיהוָה: מִלִּיל. עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִימֶר. גִּבֹר גִּבֹר אֲרִי יְהִי מִסָּאֵב לְטִמִּי
נִפְשָׂא דְאֲנָשָׂא. או בְּאוֹרַח רְחִיקָא לְכוּן.
או לְדְרִיכוּן: וַיַּעֲבִיד פֶּסַח קָדָם יי:
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעָה
עֶשֶׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵבִים
יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת

וּמִרְרִים יֶאֱכֹלֶהוּ: בִּירְחָא תִנְיָנָא. בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא. בֵּין
שְׁמֵשֵׁיא יַעֲבֹדוּן יְתִיָה. עַל פִּטִּיר וּמִרְרִין יִכְלוּנִיָה: יב) לֹא־יִשְׂאִירוּ
מִמֶּנּוּ עַד־בִּקֹּר וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוּ כְּכֹל־חֻקַּת
הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: לֹא יִשְׂאֲרוּן מִנִּיָה עַד צַפְרָא. וְגִרְמָא לֹא
יִתְבְּרוּן בֵּיָה. כְּכֹל גְּזִירַת פֶּסַחָא יַעֲבֹדוּן יְתִיָה:
יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הִיָה
וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
מֵעַמִּיָה כִּי | קִרְבָן יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעֲדוֹ
חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: וְגוֹבְרָא דְהוּא דְכִיּוֹבְאוֹרַח לֹא הוּוּהָ.

— רס"י —

י או בְּדֶרֶךְ רְחֻקָה. נְקוּד עָלֵיו לֹזְמֶר לֹא
שְׁרַחֲקָה וְדָאִי, אֲלֵא שְׁהִיָה חוּץ לְאַסְקַפַּת
הָעֲזָרָה כֹּל זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שְׁנֵי מִצְּהָ וְזִמְזִין
עֲמוּ בְּבֵית וְאִין שְׁם יוֹם טוֹב, וְאִין אֲסוּר חֲמִין
אֲלֵא עֲמוּ בְּאֲכִילְתוֹ:

אֲשֶׁרִי יְלוּד אִשָּׁה שְׁכָף מְבֻטָּח, שְׁכָל זְמַן
שְׁהִיָה רוּצָה הִיָה מְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה. וְרֵאזִיָה
הִיָתָה פְּרֻשָׁה זֹו לְהֵאֲמֶר עַל יְדֵי מִשָּׁה בְּשִׁאָר
כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲלֵא שְׁזֹכּוּ אֲלוֹ שְׁתֵּאֲמֶר עַל
יְדִיקוּ, שְׁמִגְלָגְלִין זְכוּת עַל יְדֵי זְכָאִי:

תפסיר רס"ג

לם יקרב קרבאן אללה פי וקתנה. פקד חמל ד'אלך אלדגל וזרה: יד) ואן דכיל פיכם דכיל. פליצנע פסחא ללה. כרסם אל' פסח וחכמה פדיאך יצנע. אד' שריעה ואחדה תכון לכם. לאל' דכיל וצריח אל'אמה: טו) ומן יום נצב אלמסכן ג'טאה אל' ג'מאם עלי' כ'בא אלשהאדה. ובאלליל יכון עליה. פרויא (קרי: פרויא) נאר אלי' אלג'דאה: טז) פדיאך יכון דאימא. אל' ג'מאם יג'טיה נהארא. ורויא (קרי: ורויא) אלנאר לילא:

ויתמנע מלמעבד פסחא. וישתיצי. אנשא
ההוא מעמיה. ארי קורבנא די. לא קריב
בזמניה. חוביה יקביל גוברא ההוא:
וְכִי־יגֹור אֶתְכֶם גֹּר וְעָשָׂה
פֶּסַח לַיהוָה כַּחַקַּת הַפֶּסַח
וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה
אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם וְלִגֹּר
וְלֶאֱזַרַח הָאָרֶץ: וְאֲרִי יתגיר
עמכון ג'ורא. ויעבד פסחא קדם יי.
כגזירת פסחא. וכדחזי ליה כן יעבד.
קמא חד יהי לכון. ולג'וריא וליציביא

דארעא: ס רביעין תיטן בספרי (רביעי) טו וּבְיוֹם הַקִּיּוֹם אֶת־
הַמִּשְׁכָּן כַּסֶּה הָעֵנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדוּת
וּבְעָרֵב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כַּמְרֵאֵה־אֵשׁ עַד־
בֶּקֶר: וּבְיוֹמָא דְאֶתְקַם מִשְׁכְּנָא. חפא עננא ית משכנא. למשכנא
דסהדותא. וברמשא הוי על משכנא. כחיוז אישתא עד צפרא:
כֵּן יִהְיֶה תַמִּיד הָעֵנָן יְכַסֵּנוּ וּמְרֵאֵה־אֵשׁ
לַיְלָה: כֵּן הָוִי תְדִירָא. עננא חפי ליה. וחיוז אישתא בליליא:

— רש"י —

יד וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יכול כל המתגזיר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר חקה אחת וגו' אלא כף משמעו, וכי יגור אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חבריו כחקה וְכִי־יגֹור אֶתְכֶם גֹּר וְעָשָׂה פֶּסַח לַיהוָה כַּחַקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם וְלִגֹּר וְלֶאֱזַרַח הָאָרֶץ: וְאֲרִי יתגיר עמכון ג'ורא. ויעבד פסחא קדם יי. כגזירת פסחא. וכדחזי ליה כן יעבד. קמא חד יהי לכון. ולג'וריא וליציביא

זולק הדקדוק: וועשה פסח. פילג בספרים יש שקורין בדחיק ויש ברפי והנכון ברפי ודלעיל רפי (מהר"ם). והכרעתו אמת מטעם שהה"א שרשית ודוק: טו ובערב יהיה על המשכן. תיבת ובערב באזלא על העי"ן בכל התיגאן לא בגריש:

תפסיד רס"ג

וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֲנָן מֵעַל
 הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבְמִקּוֹם אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּן-שָׁם הָעֲנָן שָׁם יַחֲנוּ
 בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּלְפֹסֵם. אֶסְתַּלְקוּת
 עֲנָנָא מֵעֲלֵי מִשְׁכַּנָּא. וּבִתְרֵי כֵן. נְטֻלִין בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל. וּבְאַתְרֵי דְדִשְׁרֵי תַמָּן עֲנָנָא. תַמָּן
 שָׁרֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: דַּח עַל-פִּי יְהוָה
 יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי
 יְהוָה יַחֲנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכַּן הָעֲנָן עַל-
 הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: עַל מִימְרָא דִּי. נְטֻלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל מִימְרָא
 דִּי שָׁרֹן. כָּל יוֹמִין. דְדִשְׁרֵי עֲנָנָא. עַל מִשְׁכַּנָּא שָׁרֹן: דַּח וּבְהָאֲרֵיךְ
 הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְנֵי-
 יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: וּבְאֹרְכוֹת
 עֲנָנָא. עַל מִשְׁכַּנָּא יוֹמִין סְגִיֵּיאִין. וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יַת מִטְרַת מִימְרָא
 דִּי וְלֹא נְטֻלִין: בַּ וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֲנָן יָמִים מִסְפָּר

— רס"י —

יי העלות הענן. בתרגומו אסתלקות, וכן
 ונעלה הענן, ולא יתכן לכתוב ולפי עלות
 הענן ועלה הענן, שאין זה לשון סלוק אלא
 צמוח ועליה, כמו (מלכים א' יב, מד) והנה עב
 קטנה ככף איש עלה מים: יח על פי ה'
 יסעו. שנינו במלאכת המשכן, כיון שהיו
 ישראל נוסעים הנה עמוד הענן מתקפל
 ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו

ופועמים: ימים מספר. ימים מועטים:

תפסיד רס"ג

אלג'מאם אייאמא מחצאה
עלי' אלמספן. פדם עלי' קול
אללה ועלי' קולה ירחלון:
כא) נרב' מא פאן אלג'מאם
מן אלמסא עלי' אלצבאח.
תים ירתפע באלג'דאה
יירחלון. או נהאר א ולילא. תים
ירתפע יירחלון: כב) או יומין
או שהרא או חולא. אדיא
טאלת מודה אלג'מאם עלי'
אלמספן ליספן עליה. בני
אסראיל מקימין גיר ראחלון.
ופי ארתפאעה יירחלון:
כג) פדיאך עלי' קול אללה
ינולון. ועלי' קולה יירחלון.
ויחפצון מא אסתתפציהם.
מן קולה ביד מוסי:

עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי יְהוָה
יִחַנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ:
וְאִית. דְּהוּי עֲנָנָא. יוֹמִין דְּמִנִּין עַל
מִשְׁכָּנָא. עַל מִמְרָא דִּי שָׂרֵן. וְעַל מִמְרָא
דִּי נְטָלִין: כֵּא וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה
הָעֵנָן מֵעָרֵב עַד-בֹּקֶר
וְנִעְלָה הָעֵנָן בְּבֹקֶר וְנִסְעוּ
אוּ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה
הָעֵנָן וְנִסְעוּ: וְאִית. דְּהוּי עֲנָנָא
מִרְמָשָׁא עַד צַפְרָא. וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא.
בְּצַפְרָא וְנְטָלִין. אוּ יוֹמָם וְלַיְלָה. וּמִסְתַּלֵּק
עֲנָנָא וְנְטָלִין: כֵּב אוּ-יָמִים אוּ-

חֹדֶשׁ אוּ-יָמִים בְּהֶאֱרִיד הָעֵנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן
לְשֹׁכְנֵי עָלְיוֹ יִחַנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ
וּבִהְעֵלְתוּ יִסְעוּ: אוּ תִרִין יוֹמִין אוּ יִרְחָא אוּ עֵדֵן בְּעֵדֵן.
בְּאוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוּהִי. שָׂרֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
נְטָלִין. וּבְאִסְתַּלְקוּתִיה נְטָלִין: כֵּג עַל-פִּי יְהוָה יִחַנוּ וְעַל-
פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שְׁמְרוּ עַל-פִּי
יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה: עַל מִמְרָא דִּי שָׂרֵן. וְעַל מִמְרָא דִּי נְטָלִין.
יַת מִטְרַת מִמְרָא דִּי נְטָרִין. עַל מִמְרָא דִּי בִידָא דִּמֹשֶׁה: פ

— רס"י —

כז או ימים. שנה, כמו (ויקרא כב, כט) ימים תהיה גאלתו:

תפסיר רס"ג

וַיִּדְבֹר יְהוָה חֲמִשָּׁה בְּסִפְרֵי תִימֹן ^ו

אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב וּמְלִיל יְיָ עִם

מֹשֶׁה לְמִימֶר: ^ג עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי

חֲצוּצֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה

תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ

לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסַּע

אֶת-הַמַּחֲנוֹת: עֲבִיד לְךָ. תִּרְתִּין

חֲצוּצָרִין כֶּסֶף. נְגִיד תַּעֲבִיד יְתֵהוֹן. וַיְהִי־

לְךָ לְעֶרְעָא פְּנִשְׁתָּא. וּלְאַשְׁלָא יְת מִשְׁרֵיתָא: ^ד וְתִקְעוּ בָהֶן

וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וְיִתְקַעוּן בָּהֶן. וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ כָּל פְּנִשְׁתָּא. לְתַרְע מִשְׁכַּן זְמָנָא:

^ה וְאִם-בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים

רְאִשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִם בַּחֲדָא יִתְקַעוּן. וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ

רַבְרַבָּיָא. רִישֵׁי אֶלְפֵי דִישְׂרָאֵל: ^ו וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה

— כ"י —

^ו עֲשֵׂה לְךָ. שִׁיחֵי תוֹקַעִין לְפָנֶיךָ כְּמִלְךָ. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דנכ"ס לג, ט) וַיְהִי בִישְׁרוּן מֶלֶךְ: עֲשֵׂה לְךָ. מִשְׁלָךְ: [עֲשֵׂה לְךָ. אַתָּה עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם וְלֹא אַחֲרָי:] לְמִקְרָא הָעֵדָה. כְּשִׁתְּרֻצָּה לְדַבֵּר עִם הַסַּנְהֶדְרִין וְשָׂאֵר הָעָם וְתִקְרָאִם לְאַסְפָּא אֵלֶיךָ. תִּקְרָאִם עַל יְדֵי חֲצוּצֹת: וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת. בְּשַׁעַת סְלוּק מַסְעוֹת תִּתְקַעוּ בָהֶם לְסִימֹן. נְמַצְאָתָּ אַתָּה אוֹמֵר עַל פִּי שְׁלִשָּׁה הָיוּ נוֹסְעִים. עַל פִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעַל פִּי מֹשֶׁה וְעַל פִּי

חֲצוּצֹת: מְקֻשָּׁה. מְהַעֲשֶׂת תַּעֲשֶׂה בְּהַקְשָׁת הַקְּרָנִס: ג וְתִקְעוּ בָהֶן. בְּשִׁתִּיחֹן וְהוּא סִימֹן לְמִקְרָא הָעֵדָה. שְׁנֵאמַר וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם בְּאַחַת יִתְקַעוּ. הוּא סִימֹן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים. שְׁנֵאמַר וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים. וְאַף הֵן יַעֲיִדְתֶּן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וּמִגִּזְרָה שְׁוָה הוּא בָּא בְּסִפְרֵי: ו וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה. סִימֹן מַסַּע הַמַּחֲנוֹת תִּקְיַעַה תְּרוּעָה וְתִקְיַעַה. כֶּף הוּא נִדְרָשׁ בְּסִפְרֵי מִן הַמִּקְרָאוֹת הַיִּתְרִים:

תפסיר רס"ג

ירחל בהא אלעסאכר.
אלנאזלין פי אלמשרק:
(ו) ונפכיו נפכיא מגלבא
תאניא. ירחל בהא אלעסאכר.
אלנאזלין פי אלגנוב. כדאך
נפכיו נפכיא לרחילהם: (ז) ופי
תגויק אלגוק. אנפכיו נפכיא
ולא תגלבו: (ח) ובני הרון
אלאימה. יצרבו באלאבואק.
ויכון לפם דיאלד. רסם אלדהר
לאגיאלכם: (ט) ואדיא צרתם
אלי חרב פי בלדכם. מע
אלעדו אלמעאדיכם. פגלבו

וּנְסֵעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים

קִדְמָה: וְתִתְקַעוּן יַבְבְּתָא. וַיִּטְלוּן

מִשְׂרִיטָא. דְּשֶׁרֶן קְדוּמָא: וְתִקְעֶתֶם

תְּרוּעָה שְׁנִית וְנָסְעוּ

הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים תִּימְנָה

תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם:

וְתִתְקַעוּן יַבְבְּתָא תַנְיִנוֹת. וַיִּטְלוּן

מִשְׂרִיטָא. דְּשֶׁרֶן דְּרוּמָא. יַבְבְּתָא יִתְקַעוּן

לְמִטְלָנִיהוּן: וּבִהְקֵהִיל אֶת-

הַקֵּהֶל תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְיעוּ:

ובמכנש ית קהלא. תתקעוין

ולא תינבבון: ^ה ובני אהרן הכהנים יתקעו

בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

ובני אהרן כהניא. יתקעוין בחצוצרתא. ויהוין לכוון לקים עלם

לְדַרְיִכוֹן: ^ט וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצֹּר

הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וְהִרְעִיתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְפַּרְתֶּם

לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

— רס"י —

המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את
הקהל וגוי, למד שאין תרועה למקרא
העדה והוא הדין לנשיאים. הרי סימן
לשלישתם, מקרא העדה בשתיים,
ושלנשיאים באחת, וזו אין בהם
תרועה, ומסע המחנות בשתיים על ידי
תרועה ותקיעה: ^ט ובני אהרן יתקעו.
במקראות ובמסעות הללו:

וּבִהְקֵהִיל אֶת הַקֵּהֶל וְגו'. לפי שהוא
אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את
המחנות מה מקרא העדה, תוקע בשני
כהנים ובשתייהן, שנאמר ותקעו בהן וגוי,
אף מסע המחנות בשתייהן, יכול מה מסע
המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא
העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין
חלוק בין מקרא העדה למסע את

תפסיד רס"ג

באלאבואק. פאדיא בונקתם
 בין ידי אללה רבכם. תגיאתון
 מן אעדאיכם: (י) ופי יום פרחכם
 ואעיאדכם ורוס שהורכם.
 פאצרבן באלאבואק. עלי
 צואעדכם. ודבאיח סלאמתכם.
 פתכון לכם ד'פרא בין ידי
 רבכם. אנא אללה רבכם
 אמרת בדיאלד: (יא) פלמא כאן
 פי אלשהר אלתיאני. מן
 אלסנה אלתיאניה פי עשרין
 מנה. ארתפע אלג'מאם. ען
 מסכן אלשהאדה. (יב) פרחל בני
 אסראיל עלי מראחלהם מן

וארי תיעלון לאגחא קרבא בארעכון.
 על מעיקי דמעיקין לכון. ותיבבון
 בחצוצרתא. ויעול דוכרנכון לטבא. קדם
 " אלהכון. ותתפרקון משנאיכון:

וביום שמחתכם

ובמועדיכם ובראשי

חדשיכם ותקעתם

בחצוצרות על עלתיכם ועל

זבחי שלמיכם והיו לכם

לזכרון לפני אלהיכם אני

יהוה אלהיכם: וביום חדותכון

ובמועדיכון וברישי ירחיכון. ותתקעון בחצוצרתא. על עלותכון. ועל

נכסת קודשיכון. ויהון לכון לדוכרנא קדם אלהכון. אנא " אלהכון: פ

ויהי בשנה השנית בחדש

השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן

העדת: והוה. בשתא תנייתא. בירחא תנינא בעשרין בירחא.

אסתלק עננא. מעלוי משכנא דסהדותא: **ויסעו בני-**

ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן

— רס"י —

נמצאת אומר שנים עשר חדש חסר עשרה
 ימים עשו בחורב, שהרי בראש חדש סיון
 חנו שם ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה
 הבאה: יב למסעיהם. במשפט המפורש
 למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון:

י על עלתיכם. בקרבן צביר הכתוב מדבר:
 אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם
 זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם הרי
 שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה'
 אלהיכם זה מלכיות וכי: יא בחדש השני.

תפסיר רס"ג

בְּרִיִּיהִי סִינִי. פֶּסֶכֶן אֶלְגִּ'מֵאם פִּי
 בְּרִיִּיהִי פֶאֶרְן: יג) פֶּכֶאן אֶוֹל
 רְחִילָהֶם. עֲלִי קוֹל אֶלְלָה בְּיַד
 מוֹסִי: יד) בָּאן רְחֵל מֶרְכּוּ
 עֶסְכֶר בְּנֵי יְהוּדָה. עֲלִי
 אֶלְמִקְדָּמָה לְגִיּוֹשָׁהֶם. וְעֲלִי
 גִישָׁה נַחֲשׁוֹן אֲבֹן עֲמִינָדָב:
 טו) וְעֲלִי גִישׁ סִבֵּט יִשְׁשֹׁכֶר.
 נִתְנָאֵל אֲבֹן צוּעֵר: טז) וְעֲלִי
 גִישׁ סִבֵּט זְבוּלוֹן. אֶלְיָאֵב אֲבֹן
 חֲלוֹן: יז) תִּים פֶּצֵל אֶלְמִסְכֵן.
 פֶּרְחֵל בְּנֵי גֶרֶשׁוֹן וּבְנֵי מֶרְרִי.
 חֲאֶמְלוּה: יח) תִּים רְחֵל מֶרְכּוּ
 עֶסְכֶר רֵאוּבֵן לְגִיּוֹשָׁהֶם. וְעֲלִי

בְּמִדְבַר פֶּאֶרְן: ונטלו בני ישראל
 למטלניהון ממדברא דסיני ושרא
 עננא במדברא דפארן: **וַיִּסְעוּ**
בְּרֵאשִׁיטָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה: ונטלו בקדמיתא על מימרא
 דיי בידא דמשה: **וַיִּסְעֵ דְגֵל**
מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה
לְעִבְאָתֶם וְעַל־עִבְאֹ נַחֲשׁוֹן
בֶּן־עֲמִינָדָב: ונטל. טיקס משרית
 בני יהודה. בקדמיתא לחיליהון. ועל

חיליה. נחשון בר עמינדב: **וְעַל־עִבְאֹ מִטָּה בְּנֵי**
יִשְׁשֹׁכֶר נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעֵר: ועל חילא. דשבטא דבני
 יששכר. נתנאל בר צוער: **וְעַל־עִבְאֹ מִטָּה בְּנֵי זְבוּלוֹן**
אֶלְיָאֵב בֶּן־חֲלוֹן: ועל חילא. דשבטא דבני זבולון. אליאב בר
 חלון: * **וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְנֵי־גֶרֶשׁוֹן וּבְנֵי**
מֶרְרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן: ומתפרק משכנא. ונטלין בני גרשון
 ובני מררי. נטלי משכנא: **וְנִסְעֵ דְגֵל מַחֲנֵה רֵאוּבֵן**

עַד כֹּהֵן אֵלֶּף פִּינְסוּקִים

— רס"י —

המחנה, ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן
 וטוענין אותו בעגלות ונוסעים, והארון וכלי
 הקדש שלמשא בני קהת עומדים מבסין
 ונתונין על המוטות עד שנסע דגל מחנה
 ראובן, ואחר כך ונסעו הקהתיים:

במדבר פארן. קברות התנאה במדבר פארן
 היה ושם חנו ממסע זה: י והורד המשכן.
 כיון שנסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו
 ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון,
 שנאמר (במדבר ז, ט) ובא אהרן ובניו בנסוע

תפסיד רס"ג

לְעִבְיָתֶם וְעַל-עֲבֹאוֹ

אֱלִיעֶזֶר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר: וְנָטִיל.

טִיקָס. מִשְׁרֵית רְאוּבֵן לְחִילֵיהוֹן. וְעַל

חִילֵיהָ. אֱלִיעֶזֶר בֶּן שִׁדְיָאוֹר: יט וְעַל-

עֲבֹא מִטָּה בְּנֵי שְׁמֵעוֹן

שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צוּרִישָׁדַי: וְעַל

חִילָא. דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי שְׁמֵעוֹן. שְׁלֹמִיאֵל

בֶּן צוּרִישָׁדַי: כ וְעַל-עֲבֹא מִטָּה

בְּנֵי-גַד אֱלִיסָף בֶּן-דְּעוּאֵל: וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי גַד.

אֱלִיסָף בֶּן דְּעוּאֵל: כא וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נְשָׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ

וְהִקִּימוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן עַד-בָּאִם: וְנָטְלוּ בְּנֵי קְהַת. נָטְלוּ

מִקְדָּשָׁא. וּמְקִימֵי יָת מִשְׁכְּנָא עַד מִיתִיהוֹן: כב וְנָסַע דְּגֹל

מַחֲנֵה בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְעִבְיָתֶם וְעַל-עֲבֹאוֹ אֱלִישְׁמַע

בֶּן-עַמִּיהוּד: וְנָטִיל. טִיקָס. מִשְׁרֵית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן. וְעַל

חִילֵיהָ. אֱלִישְׁמַע בֶּן עַמִּיהוּד: כג וְעַל-עֲבֹא מִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה

גְּמִלְיָאֵל בֶּן-פְּדָהצוּר: וְעַל חִילָא. דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי מְנַשֶּׁה.

— רס"י —

כא נשאי המקדש. הנשאים הדברים שוכן, וסימן החנניה נראה בדגל מחנה יהודה המקדשים: והקימו את המשכן. בני גרשון והם חוננים, ועדין בני קהת באים מאחריהם ובני מררי שהיו קודמים להם מסע שני עם שני דגלים האחרונים, היו בני גרשון ובני דגלים, היו מקימין את המשכן, כשהיה העגן מררי מקימין את המשכן, וכשבאים בני קהת

כג גמליאל בן פדהצור. כל ה"א שבאמצע תיבה שתחתיה שוא הרי אותה ה"א במפיק כמו בהשמה, יהצה, פדהאל ודומיהן. וכל ה"א שבאמצע תיבה שאין תחתיה שוא אינה במפיק אלא

רפי, פדהצור ודומיהן (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

כד) ועליו גיש סבט בנימן. אבידן אבן גדעוני: כה) תים רחל מרפו עספר בני דן. עלי סאקה סאיר אלעסאפר לגיושדם. ועליו גישה. אחיעזר אבן עמישדי: כו) ועליו גיש סבט אשר. פגעיאל אבן עכרן: כז) ועליו גיש סבט נפתלי. אחירע אבן עינן: כח) הדיה מראחל בני אסראיל לגיושדם. פלמא רחלו: כט) קאל מוסי. לחובב. אבן רעואל אלמדיאני

גמליאל בר פדהצור: כד **ועל-עבא מטה בני בנימן אבידן בן-גדעוני: ועל חילא. דשבטא דבני בנימן. אבידן בר גדעוני: כה ונסע דגל מחנה בני-דן מאסר לכל-המחנות לעבאתם ועל-עבאו**

אחיעזר בן-עמישדי: ונטיל. טיקס משרית בני דן. מכניש לכל משריתא לחיליהון. ועל חיליה.

אחיעזר בר עמישדי: כו **ועל-עבא מטה בני אשר פגעיאל בן-עכרן:**

ועל חילא. דשבטא דבני אשר. פגעיאל בר עכרן: כז **ועל-עבא מטה בני נפתלי אחירע בן-עינן: ועל חילא.**

דשבטא דבני נפתלי. אחירע בר עינן: כח **אלה מסעי בני-ישראל לעבאתם ויסעו: אלין. מטלני בני ישראל**

לחיליהון. ונטלו: ס **טבעי תימן** כט **ויאמר משה לחבב בן-רעואל המדיני חתן משה נסעים |**

רס"י

שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן [אתיא כמאן] דאמר פתיבה היו מהלכין, ומפיק לה מן (כמדכר ג, יז) באשר יחנו בן יסעו. ואית דאמרי בקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות: כח **אלה מסעי.** זה סדר מסעיהם: **ויסעו.** ביום ההוא נסעו:

מוצאים אותו על מכונו, ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות, וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת: כח **מאסף לכל המחנות.** תלמוד ירושלמי לפי שהיה שבטו שלדן מרבה באבלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי

תפסיר רס"ג

חמוה. אַנָּא רֵאחֲלִין. אֵלֵי
אֶלְמוֹצֵי אֵלֵדֵי קֵאל אֱלֹהֵי.
אֵיִיאָהָא אַעֲטִיכֶם. תַּעֲאֵל מַעֲנָא
וְנַחֲסֵן אֵלֵיךְ. לֹאֵן אֱלֹהֵי קֹדֶד וְעֹד
אֵל אֶסְרָאֵיל בְּכִיר: (ל) קֵאל לֹא
אַמְצִי. אֵלֵא אֵלֵי אַרְצִי
וּמְוֹלָדֵי: (לא) קֵאל יֵא הַדִּיא לֹא

אֲנַחְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה אֵתוּ אֶתְּנֶן לָכֶם
לְכֹה אֶתְּנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ
כִּי-יְהוֹה דְּבַר-טוֹב עַל-
יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר מֹשֶׁה. לְחֹבֵב. בַּר

רְעוּאֵל מְדִינָאָה חֲמוּהֵי דְמֹשֶׁה. נְטָלִין
אֲנַחְנָא. לְאַתְרָא דְאָמַר יי. יְתִיָּה אֶתְּיֵן לְכוּן. אֵיתָא עַמְנָא וְנוֹטִיב לָךְ.
אֵרִי יי מְלִיל לְאֵיתָאָה טְבַתָּא עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלֵי לֹא
אֵלֶיךָ כִּי אִם-אֶל-אַרְצִי וְאֶל-מוֹלְדֹתַי אֵלֶיךָ:
וְאָמַר לִיה לֹא אֵיזִיל. אֶלְהִין לְאַרְעִי. וְלִילְדוֹתַי אֵיזִיל: וַיֹּאמֶר
אֶל-נָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ כִּי | עַל-כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ
בְּמִדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינַיִם: וְאָמַר. לֹא כְעַן תִּשְׁבּוּק יִתְנָא.

— רס"י —

לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה. שְׁלֵא יֵאמְרוּ לֹא נִתְגַּיֵר יִתְרוֹ
מִחֻבָּה, סְבוּר דְּיָה שֵׁישׁ לְגַרִים חֶלֶק בְּאַרְץ,
עֲכָשׁוּ שְׂרָאָה שְׂאִין לְהֶם חֶלֶק הַנִּיחָם וְהֶלֶךְ
לו: **כִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ בְּמִדְבָּר.** כִּי
נָאָה לָךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ
בְּמִדְבָּר וְרֵאִיתָ נְסִים וּגְבוּרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ לָנוּ:
כִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ. כְּמוֹ עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ, כְּמוֹ
(כַּרְסִישׁ לֹח, כו) כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיחָ לְשִׁלְּחָ
בְּנֵי, כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם (סֵס יח, ס), כִּי עַל כֵּן
בָּאוּ (סֵס יט, ס), כִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי כְּפִיךָ (סֵס לג, י):
וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינַיִם. לְשׁוֹן עֲבַר כְּתַרְגוּמוֹ.
דְּבַר אַחַר לְשׁוֹן עֲתִידָה, כָּל דְּבַר וְדְבַר
שִׁיתְעַלְמֵם מַעֲיִינוּ תַּהֲיִהּ מֵאִיר עֵינֵינוּ. דְּבַר
אַחַר שְׁתַּהֲא חֲבִיב עֲלֵינוּ כְּגַלְגַּל עֵינֵינוּ

כַּט חֲבֵב. הוּא יִתְרוֹ, שְׁנַאָמַר (שׁוֹפְטִים ז, יח)
מִבְּנֵי חֻבֵב חוֹתֵן מֹשֶׁה, וּמֵה תִלְמוּד לּוֹמַר
(שְׁמוֹת ז, יח) וְתַבְאֲנָה אֵל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן, מִלְּמוֹד
שְׁהַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לְאֲבִי אֲבִיהֶן אֲבָא. וְשְׁמוֹת
הַרְבֵּה [וְשְׁנֵי שְׁמוֹת] הָיוּ לוֹ יִתְרֵי עַל שֵׁם שִׁיתְרֵי
פְרָשָׁה אַחַת בַּתוֹרָה. חֻבֵב עַל שְׁחַבֵּב אֶת
הַתּוֹרָה וְכו': נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם. מִיַּד
עַד שְׁלִשָּׁה יָמִים אָנוּ נִכְנָסִין לְאַרְץ, שְׁבַמְסַע
זֶה הָרֵאשׁוֹן נִסְעוּ עַל מְנַת לְהַכְנִס לְאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, אֵלֵא שְׁחַטְאוּ בַּמִּתְאוּנָנִים. וּמִפְּנֵי מַה
שְׁתַּף מֹשֶׁה עֲצָמוֹ עִמָּהֶם, שְׁעָרִין לֹא נִגְזְרָה
גְזֵרָה עֲלֵיו וְכַסְבוּר שְׁהוּא נִכְנָס: לְאֵל אַרְצִי
וְאֵל מוֹלְדֹתַי. אִם בְּשִׁבִיל נְכִסִּי, אִם בְּשִׁבִיל
מִשְׁפַּחְתִּי: לֹא אֵל נָא תַעֲזֹב. אֵין נָא אֵלֵא

תפסיר רס"ג

תתרכנא. פאנדך תעלם. אן פי טול מקאמנא פי אלבר. כנת לנא פאבצארנא: לב) פאן סרת מענא. פאי כיר יחסן אללה בה אלינא. נחסן אליך מנה: לג) פרחלו מן גבל אללה. מסאפה תילאתיה אימאם. וצנדוק עהד אללה סאיר בין אידיהם. מסאפה תלך אל תילאתיה אלאימאם. ליכתאר להם מסתקרא: לד) וגמאם אללה עליהם נהארא. אד רחלו מן אלעספר:

ארי על פן ידעתא. פד הוינא שרן
במדברא. וגבורן דאתעבידא לנא חזיתא
בעינדך: לב וְהִיָּה בֵּי-תֵלֶךְ עִמָּנוּ
וְהִיָּה | הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר
יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהִטְבֵּנוּ
לָךְ: וְהִי אַרְי תִּיזִיל עִמָּנָא. וְהִי טָבָא
הַהוּא. דִּיּוֹטִיב יִי. עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:
לג וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דְּרֹךְ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן בְּרִית-
יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דְּרֹךְ

שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה: ונטלו מטורא
דאתגלי עלוהי יקרא די. מהלך תלתא יומין. וארון קימא די נטיל
קדמיהון. מהלך תלתא יומין. לאתקנא להון אתר בית משרי:
לד וענן יהוה עליהם יומם בנסעם מן-המחנה:
וענן יקרא די. מטל עלויהון ביממא. במטלהון מן משריתא: ס

— רס"י —

שנאמר (דכריס י, יט) ואהבתם את הגר: שְׁהִיָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפִץ לְהַכְנִיסָם
לְאֶרֶץ מִיָּד: וְאָרוֹן בְּרִית ה' נִסַּע לִפְנֵיהֶם
דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם
לְמַלְחָמָה וְבוֹ שְׂבָרֵי לוחות מְנַחִים וּמְקוּדִים
לִפְנֵיהֶם דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַקֵּן לָהֶם מְקוֹם
חֲנִיָּה: לְדַ עֲנַן ה' עָלֵיהֶם יוֹמָם. שְׂבַעַה עֲנָנִים
כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם. אַרְבַּע מְאָרְבַּע רוּחוֹת,
וְאֶחָד לְמַעְלָה, וְאֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד לִפְנֵיהֶם
מְנַמֵּיךְ אֶת הַגְּבוּיָה וּמְגַבִּיָּה אֶת הַנְּמוּךְ וְהוֹרֵג
נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים: מִן הַמְּחַנֶּה. מִמְּקוֹם חֲנִיָּתוֹ:

שנאמר (דכריס י, יט) ואהבתם את הגר: לְדַ וְהִיָּה הַטּוֹב הַהוּא וְגוֹי. מַה טּוֹבָה הַטִּיבֵנוּ
לוֹ, אָמְרוּ כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַלְקִין אֶת הָאָרֶץ
הַיָּדָה דְּשִׁנְיָה שְׁלִירִיחוֹ חֲמֵשׁ מְאוֹת אַמָּה עַל
חֲמֵשׁ מְאוֹת אַמָּה וְהַנִּיחֻהוּ מִלְּחֻלּוֹק, אָמְרוּ מִי
שִׁבְנָה בֵּית הַמְּקוּדֵשׁ בְּחֻלְקוֹ הוּא יִטְלֵנוּ, בֵּין
כֶּף וּבֵין כֶּף נִתְנַהוּ לְבָנֵי יִתְרוֹ לְיוֹנָדָב בֶּן רַכָּב,
שְׁנָאֵמֵר וּבְנֵי קְנִי חוֹתָן מֹשֶׁה עָלוּ מְעִיר
הַתְּמָרִים וְגוֹי (שׁוֹפְטִים א, טז): לְגַ דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים. מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִלְכוּ בְּיוֹם אֶחָד.

תפסיר רס"ג

(ששי) 1 לַהּ וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה | יְהוָה
 וּפְצוּ אֵיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ
 מִפְּנֵיךָ: וַהֲוָה. בְּמַטְלֵ אֲרֻנָּא וַאֲמַר
 מֹשֶׁה. אֲתַגְּלִי יי. וַיִּתְּבַדְּרוּן שְׁנֵאָךְ.
 וַיַּעֲרְקוּן בְּעַלְי דְּבִבְךָ מִן קְדָמְךָ:
 וּבְנַחְתָּה יֹאמֶר שׁוּבָה יְהוָה

לה) וכאן אלסביל ענד רחיל
 אלצנדוק. אן יקול מוסי. קום
 יא רב בנצרנא ויתבדד
 אעדאנד. ויהרב שאנד מן בין
 ידיד: לו) וענד נזולה אן יקול.
 רד יא רב נוד. אלי רבוואת
 אלוף אל אסראיל: יא א) וכאן
 אלקום כמענתי אלשר בין ידי
 אללה. פסמע אללה דאלך

רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וּבְמִשְׁרוּהִי אָמַר. תוֹב יי שְׂרִי
 בִיקְרָךְ. בְּגוֹ רַבּוֹת אֶלְפֵי דִישְׂרָאֵל: 2 פ רֵאָה וַיְהִי הָעַם
 כְּמַתְּאֲנָנִים רַע בְּאֲזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר
 אַפּוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקִצָּה
 הַמַּחֲנֶה: וַהֲוָה עֲמָא פִד מִסְתַּקְפִּין. בִּישׁ קָדָם יי. וַשְּׁמִיעַ קָדָם יי

— רס"י —

ונחת תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד
 שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני
 אלפים ושתי רבבות:

2 וַיְהִי הָעַם כְּמַתְּאֲנָנִים. אין העם אלא
 רשעים. וכן הוא אומר (שמות י, ד) מִה אֶעֱשֶׂה
 לָעַם הַזֶּה, ואומר (ימיכ יג, י) הָעַם הָרַע הַזֶּה.
 וכשֶׁהֶם בְּשָׂרִים קְרוּאִים עַמִּי, שְׁנֵאָמַר (שמות ט)
 שֶׁלַח אֶת עַמִּי, (מיככ ו ג) עַמִּי מִה עֲשִׂיתִי לָךְ:
 כְּמַתְּאֲנָנִים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה
 מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום
 וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד ד) כִּי תֵאָנֵה
 הוּא מְבַקֵּשׁ: רַע בְּאֲזְנֵי ה'. תוֹאנָה שְׁהִיא
 רַעָה בְּאֲזְנֵי ה' שְׁמַתְּכֹנִים שְׁתַּבֵּא בְּאֲזְנֵי
 וַיִּקְנִיט. אָמְרוּ אוֹי לָנוּ כְּמִה לְבִטְנוּ

לכ ויהי בנסע הארץ. עשה לו סימניות
 מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו.
 ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פרענות
 לפרענות וכי פדאיתא בכל פתבי הקדש
 (שם קטו, ב): קוֹמָה ה'. לפי שהיה מקדים
 לפניהם מהלך שלשת ימים, היה משה אומר
 עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר במדרש
 תנחומא בויקהל: וַיִּפְצוּ אוֹיְבֵיךָ. המכנסין:
 וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ. אלו הרודפים: מִשְׁנֵאִיךָ.
 אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל
 שונא את מי שאמר והיה העולם, שְׁנֵאָמַר
 (תכליס פג, ג) וּמִשְׁנֵאִיךָ נְשָׂאוּ רֵאשׁ, ומי הם,
 על עמך יערימו סוד: לו שׁוּבָה ה'. מנחם
 תרגמו לשון מרגוע וכן (ישעי ל, טו) בְּשׁוּבָה

תפסיר רס"ג

ואשתד ג' צ'בה. ואשתעלת
פיהם נארה. ואתרקת פי טרף
אלעספר: (ב) פצרך' אלקום
אלי' מוסי'. פדעא רבה.
פג' ארת אלנאר: (ג) פסמא
ד'אלך אלמוצ'ע אלמשתעלה.
למא אשתעלת פיהם נאר
אללה: (ד) ואללפוף אלד'ין פי
מא בינהם. תשהו שהוה. פרגע
איציא בני אסראיל מעהם.
פכפו וקאלו. מן יטעמנא
לחמא: (ה) פד'כרנא אלסמך.

ותקיף רוגזיה. ודליקת בהון אישתא מן
קדם יי. ושיציאת בסיפי משריתא:

**ב ויצעק העם אל-משה
ויתפלל משה אל-יהוה**

ותשקע האש: וצוח עמא על
משה. וצלי משה קדם יי. ואשתקעת

אישתא: **ג ויקרא שם-המקום**

ההוא תבערה פי-בערה

בם אש יהוה: וקרא. שמייה

דאתרא ההוא דליקתא. ארי דליקת בהון אישתא מן קדם יי:

ד והאספסף אשר בקרבן התאוו תאוה וישבו

ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:

ועירברבין דביניהון. שאילו שאילתא. ותבו ובכו. אף בני ישראל.

ואמרו. מן יוכלננא בשרא: **ה זכרנו את-הדגה אשר-**

— רס"י —

בדרך הנה שלשה ימים, שלא נחנו מענוי מקפלת והולכת כל אותו הרוח:
הדרך: ויחר אפו. אני הייתי מתבון דוהאספסף. אלו ערב רב שנאספו אליהם
לטובתכם שתכנסו לארץ מיד: בקצה בצאתם ממצרים: וישבו. גם בני ישראל
המחנה. במקצין שבהם לשפלות, אלו ערב ויבכו עמהם: מי יאכלנו בשר. וכי לא היה
רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים להם בשר, והלא כבר נאמר (שמות יב, לא) וגם
שבהם ובגדולים: ויצעק העם אל משה. ערב רב עלה אתם וצאן ובקר יגוי. ואם
משל למלך בשר ודם שפעס על בנו והלך הבן אצל אוהבו שלאביו ואמר לו צא ובקש
עלי מאבא: ותשקע האש. שקעה במקומה בארץ שאלו חורה לאחת הרוחות היתה

זולק הדקדוק: דוהאספסף. שם והאל"ף נחה והכפל לחזק הענין ר"ל רוב העם שנאספו

אליו (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אֲלֹדֵי כָנָא נֹאכְלָה בְּמִצֵּר
מִגָּאנֹא. אֲלֻקְתִּיא וְאֲלֻבְשִׁידִי.
וְאֲלֻכְרֵאֲתִי וְאֲלֻבְצֵל וְאֲלֻתוֹם:
(ו) וְאֲלֻאָן. פִּנְפוֹסְנֵא יֹאבְסָה
מִמָּא לִיס שִׁי. וְאֲנִמָּא עִיּוּנָא
אֲלִי אֲלֻמֵּן מִמְדוּדָה: (ז) וְכָאן
אֲלֻמֵּן כְּבֹזֵר אֲלֻכְבֹּזְרָה. וְלוֹנָה
כְּלוֹן אֲלֻלוֹל: (ח) יְטוּף אֲלֻקוֹם
פִּילְקֻטוֹנָה וְיֻטְחָנוֹן מִנָּה פִי

נֹאכַל בְּמִצְרִים חֲנָם אֶת
הַקְּשָׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטָּחִים
וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
וְאֶת־הַשּׁוּמִים: דְּכִירִין אֲנַחְנָא יְת
נוּנְיָא. דְּהוּינָא אֲכָלִין בְּמִצְרַיִם מִגֵּן. יְת
בוּצִינְיָא. וְיְת אֲבֻטִּיחִיא. וְכִרְתִּי וּבוּצִלִי
וְתוּמִי: וְעֵתָה נַפְשָׁנוּ יִבְשָׁה

אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ: וְכַעַן. נַפְשָׁנָא תֵּאִיבָא
לִית כָּל מִדְעָם. אֲלֻהִין לְמָנָא עֵינָנָא: וְהַמֶּן כְּזֹרַע־גֹּד הוּא
וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלָח: וּמִנָּא. כְּכַר זֶרַע גֹּדָא הוּא. וְחֻזְוִיהָ כְּחֻזְוֵי
בְּדוּלְחָא: שְׁטוֹ הָעַם וְלֻקְטוֹ וְטַחְנוֹ בְּרַחִים אִו
דְּכּוֹ בְּמִדְכָה וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ אֶתוּ עֲגוֹת

— רס"י —

לָהֶם דְּגִים חֲנָם, וְהֵלֵא כְּכַר נֹאמֵר (שְׁמוֹת ה', יח) וְתָבֵן לֹא יִתֵּן לָכֶם, אִם תָּבֵן לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם, דְּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם, וּמֵהוּ אֹמֵר חֲנָם, חֲנָם מִן הַמִּצְוֹת: אֶת הַקְּשָׁאִים. אָמַר ר' שְׁמַעוֹן מִפְּנֵי מָה הַמֶּן מִשְׁתַּנָּה לְכָל דְּכַר חוּץ מֵאֵלּוּ. מִפְּנֵי שְׁהוּן קָשִׁים לְמַנְיָקוֹת, אֹמְרִים לֵאשָׁה אֵל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבְצֵל מִפְּנֵי הַתֵּינֹק. מִשָּׁל לְמַלְךְ וְכוּ, כְּדֵאִיתָא בְּסַפְרֵי: הַקְּשָׁאִים. הֵם קוּמוּצְנִי"ש זַלְטִי" [מְלַכְפְּנִים]: אֲבֻטָּחִים. זֹוּקִ"ש הַחֲצִיר. כְּרִישִׁין פּוּרִילִ"ש וְתַרְגוּמוֹ יְת בּוּצִינְיָא וְכוּ: וְאֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ.

זֶלְק הוֹרְקוֹק: וְבִלְתֵּי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ. תֵּיבַת הַמֶּן בְּטַפְחָא בְּתִיגָאן הַמְדוּקָדוֹת: וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלָח. תֵּיבַת וְעֵינוּ בְּזַקֵּף גְּדוּל בְּתִיגָאן הַמְדוּקָדוֹת כְּמִי שְׁמֵרִים קוּל רָאוּ בְּאִי עוֹלָם עַל מָה מִתְּאוּנָנִים בְּנִי:

תפסיר רס"ג

אלהתא. או ידקון באלמדק. ויטבכון מנה פי אלבראם. ויצנעון מנה מלילא. ויכון טעמה כחלאוה בדם: ט) וענד נזול אלטל. עלי אלעספר לילא. ינזל אלמן עליה: ז) פלמא סמע מוסי אלקום. יבכון לעשאירדם. כל אמר עלי באב כ'באיה. פאשתד ג'צב אללה גדא. וסא ד'אלך ענד מוסי: יא) פקאל מוסי ללה. לם אבלית עבדך. ולם לם אגד חצ'אא ענדך. אד' צ'ירת.

וְהָיָה טַעְמוֹ בְּטַעַם לֶשֶׁד

הַשָּׁמֶן: שְׁיִטִּין עֵמָא וְלִקְטִין דְּצָבִי

טָחִין בְּרַחֲיָא. וּדְצָבִי דְאִיךְ בְּמִדּוּכְתָא.

וּמִבְשָׁלִין לִיה בְּקִדְרָא. וְעִבְדִּין יְתִיה

גְּרִיצָן. וְהוּי טַעְמִיהָ בְּטַעִים דְּלִישׁ

בְּמִשְׁחָא: **וּבְרִדַת הַטַּל**

עַל-הַמַּחְנֶה לִילָה יֵרֵד הַמָּן

עָלָיו: וְכֵן נָחִית טָלָא. עַל מִשְׁרִיתָא

בְּלִילִיָא. נָחִית מִנָּא עֲלוּהִי: **וַיִּשְׁמַע**

מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בְּכֶה

לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפֶתַח אֹהֶלוֹ וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה

מְאֹד וּבְעֵינַי מֹשֶׁה רָע: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה יְת עֵמָא. בְּכֵן

לְזַרְעֵיתָהוֹן. גְּבַר בְּתַרְע מִשְׁכְּנִיָּה. וְתַקִּיף רוּגְזָא דִּי לַחְדָּא. וּבְעֵינַי מֹשֶׁה

בִּישׁ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לְמָה הִרְעִיתָ

לְעַבְדֶּךָ וְלְמָה לֹא-מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם

— רס"י —

הַקְּוֹדָה בְּקַמְיָ גְּדוּל וְאִינָה נְקוּדָה בְּפֶתַח קֶטֶן מִפְּנֵי שְׁהוּא סוּף פְּסוּק. דְּבַר אַחַר לֶשֶׁד לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן לִישׁ שָׁמֶן דְּבִשׁ, כְּעִיסָה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן וְקִטּוּפָה בְּדִבְשׁ. וְתַרְגּוּם שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס דְּמִתְרַגֵּם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא, נוֹטָה לְפִתְרוּנוֹ שֶׁלְדוֹנֵשׁ, שְׁהַעִיסָה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן, לְחֻלּוּחֵית שָׁמֶן יֵשׁ בָּהּ: **י בְּכֶה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ.** מִשְׁפַּחּוֹת מִשְׁפַּחּוֹת נְאֻסְפִים וּבּוֹכִים לְפָרְסִם תַּרְעֻמָּתָן בְּגֻלּוּי. וְרַבּוּתֵינוּ אִמְרוּ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל עֶסְקִי מִשְׁפַּחּוֹת, עַל עֲרִיּוֹת הַנְּאֻסְרוֹת לָהֶם:

וְלִמְבִשְׁלִין: **בְּפָרוּר.** קְדֻרָה: **לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן.** לְחֻלּוּחַ שְׁלִשְׁמֶן, כֶּף פְּרִשׁוֹ דוֹנֵשׁ. וְדוּמָה לוֹ (מַכְּלִיס לֵב, ז) נְהַפֵּף לְשִׁדֵי בְּחַרְבוּנֵי קִיץ. וְהַלְמָ"ד יְסוּד, נְהַפֵּף לְחֻלּוּחֵי בְּחַרְבוּנֵי קִיץ. וְרַבּוּתֵינוּ פְּרִשׁוּהוּ לְשׁוֹן שְׁדִים, אִף אֵין עֲגִין שְׁדִים אֲצֵל שָׁמֶן. וְאֵי אִפְשָׁר לֹאמַר לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן לְשׁוֹן (דְּכִרִיס לֵב, טו) וַיִּשְׁמַע יְשׁוּרוּן, שְׂאֵם כֵּן הָיָה הַמִּי"ם נְקוּד קַמ"ץ קֶטֶן וְטַעְמוֹ לְמִטָּה תַּחַת הַמִּי"ם, עֲכָשׁוּי שְׁהַמִּי"ם נְקוּד פִּתְ"ח קֶטֶן וְהַטַּעַם תַּחַת הַשִּׁי"ן, לְשׁוֹן שָׁמֶן הוּא, וְהַשִּׁי"ן

תפסיר רס"ג

גְּמִיעַ כְּלֶפֶד הוּלְאֵי אֱלֻקוֹם עָלַי: (יב) הֲלֹ אֲנִי חִמַּלְתֶּם. אִם וְלִדְתֶם. אֲדֹ קָלַת לִי סוּסָהָם. כְּמֹאן תַּחְמִלְהֶם פִּי חֲגָרְךָ. כְּמֹא יַחְמַל אֶלְחָצֵץ אֶלְדִּצִיעַ. אֵלַי אֲלֹבֵד. אֲלֹדִי קִסְמַת לְאֲבֵאִיהֶם (יג) מִן אֵין לִי לַחַם. אֲעִטִי גְמִיעָהָם. אֲדֹ יִבְפוֹן עָלַי וְיִקְוֹלוּ. אֲעִטְנָא לַחְמָא נֹאכְלָה: (יד) לֹא אֲטִיק אֲנִי וְחֲדִי אֵן אֲסוּסָהָם. בַּל הוּ תִקִּיל עָלַי:

אֶת-מִשָּׁא כָּל-הָעַם הַזֶּה עָלַי: וְאָמַר מֹשֶׁה קָדַם יְיָ. לְמֹא אֲבֵאִישׁתָּא לְעִבְדְּךָ. וְלְמֹא לֹא אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ. לְשׁוֹאָה. יֵת מִטוֹל. כָּל עֲמָא הָדִין עָלַי: יב הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל-הָעַם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי יִלְדֶתִיהוּ כִּי-תֹאמַר אֵלַי שְׂאָהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֲמִן אֶת-הַיֵּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתָיו: הָאֵב אֲנִי. לְכָל עֲמָא הָדִין. אִם בְּנֵי אֲנוּן. דְּאָמַרְתָּ לִּי סוּבְרָהִי בְּתוֹקְפְךָ. כְּמֹא דְמִסוּבְרָתוֹר בִּינָא יֵת יִנְקָא. עַל אֲרַעָא. דְּקִיִּמְתָּא לְאֲבֹהֵתוֹהִי: יג מֵאֵין לִי בֶשֶׂר לְתַת לְכָל-הָעַם הַזֶּה כִּי-יִבְכּוּ עָלַי לְאֹמַר תִּנָּה-לָנוּ בֶשֶׂר וְנֹאכְלָה: מִנֵּן לִי בֶשֶׂרָא. לְמַתְּנָן לְכָל עֲמָא הָדִין. אֲרִי בְּכֹן עָלַי לְמִימְרָא הַב לָנָא בֶשֶׂרָא וְנִיכּוֹל: יד לֹא-אוֹכֵל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשֹׂאת אֶת-כָּל-הָעַם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי:

— רס"י —

יב כִּי תֹאמַר אֵלַי. שְׂאָתָה אֹמֵר אֵלַי שְׂאָהוּ עַל מְנַת שְׂוִהִיו סוּקְלִים אֲתָכֶם וּמְחַרְפִּים בְּחִיקְךָ. וְהִיכֹן אֹמֵר לוֹ בּוֹן לָךְ נָחָה אֶת הָעַם אֲתָכֶם: עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ (שְׁמוֹת לז). וְאֹמֵר (שס ו) וְיִצְוֹם אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאֲבֹתָיו. אֲתָה אֹמֵר לִי לְשֹׂאתֶם בְּחִיקִי:

זלֵק הַדְּקֻדּוֹק: יב הָאֲנֹכִי. הַגְעִיָא בַּה"א לֹא בַּאֲל"ף וְכֵן הוּא בִירוּשְׁלַמִּים: אִם אֲנֹכִי יִלְדֶתִיהוּ. הַלְמ"ד בְּחִירָק בְּמִקּוֹם פִּתַח (מַהֲר"ם): שְׂאָהוּ בְּחִיקְךָ. בַּא בְּכִינוּי הַשִּׁי"ן וּבְקַמֶּץ וְהַאֲל"ף בְּצִירֵי כְמוֹ שְׁהִיָּה שְׁלֹם נִשְׂאָהוּ (מַהֲר"ם):

שְׁמֹר הַמְּזוּר (ט) הָאֲנֹכִי. הַמְנַהֵג לְגַעוֹת גַּם בַּה"א וְגַם בַּאֲל"ף. (רִשִׁי"ה)

תפסיר רס"ג

(טו) ואן כנת אלזמתניה עקובה. פאגעלהא אמאתתי. אן וגדת חצי'אא ענדך. ולא ארא בלייתי: (טז) פקאל אללה למוסי'. אגמע לי סבעין רגלא מן שיוך בני אסראיל. אלדין תעלם אנחם שיוכ'הם וערפאהם. וכ'דהם אלי' כ'בא אלמחצ'ר. ויקפון תם מעד:

לית אָנא יְכיל בלחודי. לְסוּבְרָא ית כָּל
עמָא הָדִין. אָרִי יְקִיר מְנִי:
טו **וְאִם-כָּכָה | אֶת-עֲשֵׂה לִי**
הֲרֹגְנִי נָא הָרֹג אִם-מֵצֵאתִי
חַן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל-אַרְאֶה
בְּרַעְתִּי: וְאִם כְּדִין אֶת עֶבֶד לִי.
קטולני כְּעֵן מְקַטֵּל. אִם אֲשַׁכַּחֲתִי רַחֲמִין
קְדָמְךָ. וְלֹא אֲחֹזִי בְּבִשְׁתִּי: פ

טז **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲסַפֶּה-לִּי שִׁבְעִים**
אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי-הֵם
זְקֵנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלִקְחָת אֹתָם אֶל-אֶהָל
מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה. כְּנוֹשׁ
קְדָמִי. שִׁבְעִין גּוֹבְרָא מְסֻבֵי יִשְׂרָאֵל. דִּידַעְתָּא. אָרִי אַנּוּן. סְבִי עִמָּא
וְסַרְכוּהִי. וְתַדְבֵּר יְתִהוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא. וְיַתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ:

— רס"י —

כנושך פתו ומדבר בפני המלך. וזהו (סס) ויאכלו וישתנו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לתן אכלות במתן תורה ופרע להם כאן: **אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם יְגִי.** אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פָּרֹךְ וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמְכִימִם עַל יָדָם, שְׁנֹאֲמַר (שמות כ, יז) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדלתן כדרך שנצטערו בצרתן: **וְלִקְחָת אֹתָם.** קחם בדברים, אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו שלמקום: **וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ.** כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד ויאמרו חביבין אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב"ה:

טו **וְאִם כָּכָה אֶת עֲשֵׂה לִי.** תשש כחו שלמשה כנקבה כשהראהו הקדוש ברוך הוא הפרענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו, אם כן הרגני תחלה: **וְאֵל אַרְאֶה בְּרַעְתִּי.** ברעתם היה לו לכתוב, אלא שכנה הכתוב, וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכנוי ולתקון הלשון: טו **אֲסַפֶּה לִי.** הרי תשובה לתלנתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי, והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמדם, שְׁנֹאֲמַר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל, אלא באש תבערה מתו, וראויים היו לכה מסיני, דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים, שנהגו קלות ראש,

תפסיר רס"ג

וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם
 וְאַצְלֹתִי מִן־הַרוּחַ אֲשֶׁר
 עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם
 וְנִשְׂאוּ אֹתְךָ בְּמִשָּׁא הָעַם
 וְלֹא־תִשָּׂא אֶתְּהָ לְבַדְּךָ:
 וְאַתְּגִלִּי וְאַמְלִיל עִמָּךְ תָּמֹן וְאַרְבִּי.
 מִן רוּחָא דְעֶלְךָ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן. וְיִסּוּבְרוּן
 עִמָּךְ בְּמִטּוּל עֲמָא. וְלֹא תִסּוּבְר אֶת
 בְּלַחְוֹדְךָ: וְאַל־הָעַם תֹּאמֵר
 הֲתִקְדָּשׁוּ לְמַחַר וְאַכְלֹתֶם בֶּשֶׂר כִּי בְכִיתֶם
 בְּאַזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֹאכְלֵנוּ בֶּשֶׂר כִּי־טוֹב
 לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בֶּשֶׂר וְאַכְלֹתֶם:
 וְלַעֲמָא תִימַר. אֲזִדְמַנּוּ לְמַחַר וְתִיכְלוּן בְּשָׂרָא. אָרִי. בְּכִיתוּן
 קָדָם יִי לְמִימַר. מִן יוֹכִילֵנָנָא בְּשָׂרָא. אָרִי טָב לָנָא בְּמִצְרַיִם. וְיִתֵּן יִי
 לְכוּן. בְּשָׂרָא וְתִיכְלוּן: וְלֹא יוֹם אֶחָד תִּאכְלוּן וְלֹא
 יוֹמִים וְלֹא | חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים

— רס"י —

וַיִּרְדְּתִי. זו אַחַת מֵעֲשָׂר יְרִידוֹת הַכְּתוּבוֹת
 בַּתּוֹרָה: וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ. וְלֹא עִמָּךְם:
 וְאַצְלֹתִי. כְּתַרְגוּמוֹ וְאַרְבִּי כְּמוֹ (שְׁמוֹת כד, יב)
 וְאַל אֲצִילִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם.
 לְמַדָּה מִשָּׁה דוֹמָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, לְגַר שְׁמִנְחָ
 עַל גְּבִי מְנוּרָה וְהַכֵּל מְדִלְקִין הַמְּנוּה וְאִין אֹרֹו

וְזֶלֶק הַדְּקָדוּקָה: וְאַצְלֹתִי. תַּרְגָּם וְאַרְבִּי, אַע"פ שֶׁפִּירוּשׁוֹ לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה וְהַבְּדִלָּה אִי אִפְשָׁר
 לומר לְשׁוֹן מִיעוּט כִּלְפֵי מַעְלָה וְע"ד זֶה אומרים בְּקִדְשֵׁי יְהוָה שְׁמִיהָ רַבָּא אַע"פ שֶׁשֵּׁם יְהוָה אִינוֹ
 אֵלָא חֲצִי הַשֵּׁם שְׂאִי אִפְשָׁר לומר מִיעוּט כִּלְפֵי מַעְלָה:

תפסיר רס"ג

תאכלונה ולא יומין. ולא כימסה ולא עשרה. ולא עשרין: (כ) אלא אלי' אינאם שהר. אלי' אן יכ'רג מן אנאפכם מת'לא. ויציר לכם הזאלא. לאגל מא וחדתם. פי נור אללה אלדי פי מא בינכם. ובכיתם בין ידיה וקלתם. לם כ'רגנא מן מצר: (כא) קאל מוסי. סת מאיה אלף רגל ראגל. אלקום אלדי אנא פי מא בינכם. ואנת קלת. אעטיהם לחמא. יאכלונה שהרא:

וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: לָא יוֹמָא חֲדָ. תִּיכְלוּן וְלֹא תִרְיִן יוֹמִין. וְלֹא חֲמֵשָׁא יוֹמִין. וְלֹא עֶשְׂרֵי יוֹם: **בַּעַד | חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר-יֵצֵא מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לזָרָא יַעַן כִּי-מֵאִסְתֶּם אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וּתְבַכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לְמָה זֶה יֵצֵאנוּ מִמִּצְרַיִם:** עד ירח

יומין. עד דתקוצון ביה. ויהי לבון לתקלא. חלף. דקצתון במימרא די דשכינתיה שריא ביניכון. ובכיתון קדמוהי למימר. למא דנן נפקנא ממצרים: **כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלְפֵי רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמְרַת בָּשָׂר אַתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֲדָשׁ יָמִים:** ואמר משה. שית מאה אלפין גוברא רגלאה. עמא. דאנא ביניהון. ואת אמרת. בשרא אתין להון. ויכלון ירח יומין:

— רס"י —

וְהָיָה לָכֶם לזָרָא. שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הדרשן ראינו שיש לשון שקורין לחרב זרא: **אֶת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם.** אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבבכם לפגוע לכל הדברים הללו: **כֹּא שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי רַגְלֵי.** לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ור' משה הדרשן פרש שלא בכו אלא אותן שיצאו ממצרים:

כ עד חדש ימים. זו בכשרים שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה, וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם, כך היא שנויה בספרי, אבל במכילתא שנויה חלופי הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם: **עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאִפְכֶם.** בתרגומו דתקוצון ביה, והא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף:

תפסיד רס"ג

כב **הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם
וּמֵצֵא לָהֶם אִם אֶת-
כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמֵצֵא לָהֶם: הָעֵץ וְתוֹרִין. יִתְנַכְסוּן
לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן. אִם יֵת כָּל נוֹנֵי
יִמָּא. יִתְפַּנְשׁוּן לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן:**

(כב) פֶּמֶן אַענאַתהם. אַגִּינִם
וּבִקֵּר תְּדַבֵּחַ לָהֶם פֶּתַכְפִּידִים. אִו
גְּמִיעַ סַמֵּךְ אַלְבַּחַר. יַחַאשׁ לָהֶם
פִּיקְנַעְדָּהִם: כַּג) פֶּקֶאֵל אַלְלָה
לְמוֹסִי. הַל קֹדְרָה' אַלְלָה תַקְצָר.
אַלְאָן תַּנְצָר. אִוֹאפִיכֶם פֶּלֶאמִי
אַם לֹא: כַּד) פֶּכֶרְג מוֹסִי.

פ **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר
עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ דְּבָרֵי אִם-לֹא: וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה.
הַמִּימָרָא דִּי מֵתַעֲכַב. פֶּעַן תַּחֲזִי. הַיְעָרְעַנְךָ פֶּתַגְמִי אִם לֹא: כַּד וַיֵּצֵא
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֵּאָסֵף**

רס"ד

הוּא וְאִם לֹא אֶתְּן יֹאמְרוּ שְׁקַצְרָה יְדֵי הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ שִׂיד ה' תַּקְצֹר בְּעֵינֵיהֶם, יֹאבְדוּ הֵם
וּמֵאָה פִּיּוּצָא בָהֶם וְאֵל תְּהִי יְדֵי קַצְרָה לְפִנֵּיהֶם
אַפְלוּ שְׁעָה אַחַת: כַּג עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ
דְּבָרֵי. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שְׁלֵרְבִי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא
אוֹמֵר אִי אַפְשָׁר לְעֲמוּד עַל הַתַּפֵּל, מֵאַחַר
שְׂאִינָן מִבְּקָשִׁים אֵלֶּא עֲלִילָה לֹא תַסְפִּיק לָהֶם,
סוֹפֵן לְדוֹן אַחֲרֵיךָ, אִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשֵׁר
בְּהִמָּה גִסָּה, יֹאמְרוּ דְקָה בְּקִשְׁנֵה וְאִם אַתָּה
נוֹתֵן לָהֶם דְקָה, יֹאמְרוּ גִסָּה בְּקִשְׁנֵה. חִזָּה וְעוֹף
בְּקִשְׁנֵה דְגִים וְחַגְבִּים בְּקִשְׁנֵה, אָמַר לוֹ אִם כֵּן
יֹאמְרוּ שְׁקַצְרָה יְדֵי. אָמַר לְפָנָיו הַרִינֵי הוֹלֵף
וּמִפִּיֶסֶן. אָמַר לוֹ עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ דְּבָרֵי,
שְׂלֵא יִשְׁמַעוּ לָךְ. הַלֵּךְ מִשָּׁה לְפִיֶסֶן אָמַר לָהֶם
הִיךְ ה' תַּקְצֹר, (תַּכְּלִיס עַת, כ) הֵן הַכָּה צוּר
וַיִּזְבּוּ מִיָּם וּגְוִי הָגַם לָהֶם יוֹכַל תַּת. אָמְרוּ
פִּשְׁרָה הִיא זֵו, אִין בּוֹ כַח לְמַלְאֵת שְׂאֵלְתַנּוּ.
וְזֵהוּ שְׂנֵאֲמַר וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם, פִּיֶּן
שְׂלֵא שְׁמַעוּ לוֹ וַיֵּאָסֵף שְׁבָעִים אִישׁ וּגְוִי:

כַּד הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט. זֵה אַחַד מֵאַרְבַּעַה
דְּבָרִים שְׁהִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ וְאִין רַבִּי
שְׁמַעוֹן דוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר שֵׁשׁ
מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי וְאַתָּה אָמַרְתָּ בְּשֵׁר אֶתְּן
לָהֶם וְאַבְלוּ חוֹדֵשׁ יָמִים, הֵצֵאן וּבִקֵּר וּגְוִי, הַכֹּל
כְּמוֹשְׁמַעוּ, מִי יַסְפִּיק לָהֶם, כְּעֵנָן שְׂנֵאֲמַר
(וִיקִי כַס) וּמֵצֵא כְּדֵי גְאֵלְתוֹ. וְאִיזוֹ קֶשֶׁה, זֵו אִו
(כַּמִּי כ) שְׁמַעוּ נָא הַמְּרִים, אֵלֶּא לְפִי שְׂלֵא אָמַר
בְּרַבִּים חֶסֶף לוֹ הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזֵו
שְׁלַמְרִיבָה הִיָּתָה בְּגִלּוּי, לְפִיכָף לֹא חֶסֶף לוֹ
הַכְּתוּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר חֶס וְשְׁלוֹם לֹא
עֲלָתָה עַל דַּעַתוֹ שְׂלֵאוֹתוֹ צְדִיק כָּף, מִי
שְׁכְּתוּב בּוֹ (כַּמִּי יב) בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא, יֹאמַר
אִין הַמְּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ, אֵלֶּא כָּף אָמַר שֵׁשׁ
מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי וּגְוִי וְאַתָּה אָמַרְתָּ בְּשֵׁר אֶתְּן
לְחוֹדֵשׁ יָמִים, וְאַחַר כָּף תִּתְּרוּג אָמַה גְּדוּלָּה
כְּזֵו, הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם כְּדֵי שְׂיִהְרֵגוּ,
וְתִתָּה אֲכִילָה זֵו מִסְפָּקְתָן עַד עוֹלָם, וְכִי
שְׁבָחָךָ הוּא זֵה, אוֹמְרִים לוֹ לְחַמּוֹר טוֹל כּוֹר
שְׁעוּרִים וְנַחְתוּף רֵאשָׁף. הַשִּׁיבּוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ

תפסיר רס"ג

ואכ"ב אלקים בכלאם אלה. וגמיע. סבעין רגלא מן שיוכיהם. ואוקפהם חואלי אלכ"בא: כה) פתגלא אלה פי אלג'מאם וכאטבה. ואפאד. מן אלנור אלד' עליה. ופסא אלסבעין אלרגל אלשיוד'. פלמא אסתקר עליהם דאלד אלנור. תנבו ולם יחתאגו אלי עודה: כו) ובקי רגלאן פי אלעסכר. אסם אחדהמא אלהד. ואלת'אני מידד ואסתקרת עליהם אלנבוה. והמא מן אלמכתובין. ולם

שְׁבַעִים אִישׁ מִזְקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל: וּנְפַק מִשָּׂה. וּמְלִיל עִם עַמָּא. ית פתגמ'א די. וכנש. שבעין גוברא מסבי עמא. ואקים יתהון סחור סחור למשכנא: כה) **וַיֵּרֶד יְהוָה | בְּעַנְן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנָבוּ וְלֹא יָסֹפּוּ:**

ואתגלי יי בעננא ומליל עמיה. ורפי. מן רוחא דעלוהי. ויהב. על שבעין גוברא סביא. והוה. פד שרת עליהון רוח נבואה. ומתנבן ולא פסקין: כו) **וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַהֲמָה בַּכְּתָבִים וְלֹא יֵצְאוּ הָאֵהֳלָה וַיִּתְּנָבוּ בַּמַּחֲנֶה:**

— רס"י —

כח ולא יספּו. לא נתנבאו אלא אותו היום לבודו, כן מפורש בספרי, ואונקלוס תרגם ולא פסקין, שלא פסקה נבואה מהם: כו) **וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים.** מאותן שנבחרו. אמרו אין אנו כדאין לגדלה זו: **וַהֲמָה בַּכְּתָבִים.** במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כלם נקובים בשמות, ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה לשנים עשר שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבת חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבטים ושנים פתקין וכתב על שבטים - זקן, ועל שנים - חלק וברר מכל שבט ושבת ששה, והיו שבטים ושנים. אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן,

זולק הדקדוק: כה) **וַיֹּאצֵּל.** בנוח האל"ף מענין אצל המזבח (מהר"ם): כו) **שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד.** בפסיקתא יש כאן פסיק וכן בדפוסים ובכל התיגאן אינו:

תפסיר רס"ג

יכ'רגו אלי' אלכ'בא. בל תנבו
 פי אלעספר: כז) פחאצ'ר
 אלג'לאם. ואכ'בר מוסי' וקאל.
 אלדד ומידד. מתנבין פי
 אלעספר: כח) פאגאבה יהושע
 אבן נון. כאדם מוסי'. מן
 תלאמידה וקאל. יא סידי יא
 מוסי' אחבסהמא: כט) קאל לה
 מוסי'. הל תג'אר לי. לית צאר
 גמיע אמ'ה אללה אנביא. באן
 יגעל מן נורה ונביותה עליהם:
 ל) פלמא אנצ'ים מוסי' אלי' אל'
 עספר. הו' ושיוך בני אסראיל:

ואשתארו תרין גוברין במשריתא.
 שום חד אלדד. ושום תנינא מידד ושרת
 עליהון רוח נבואה. ואנון בכתביא.
 ולא נפקו למשכנא. ואתנביאו
 במשריתא: כ) וירץ הנער
 ויגד למשה ויאמר אלדד
 ומידד מתנבאים במחנה:
 ורהט עולימא. וחוי למשה ואמר. אלדד
 ומידד מתנבן במשריתא: כב) ויען
 יהושע בן-נון משרת משה

מבחריו ויאמר אדני משה בלאם: ואתיב יהושע בר
 נון. משומשניה דמשה. מעולימוהי ואמר. רבוני משה אסרנון:
 כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן
 כל-עם יהוה נביאים פי-יתן יהוה את-רוחו
 עליהם: ואמר ליה משה. הקנאתי את מקני. רעינא פון. דיהון כל
 עמיה דיי נביין. ארי יתין יי. ית רוח נבואתיה עליהון: (שבבי)
 ל) ויאסף משה אל-המחנה הוא וזקני ישראל:

— רס"י —

הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור
 אינפרימיניט זלט"ז אוהו בעבי המשא: ל) ויאסף
 משה. מפתח אהל מועד: אל המחנה.
 נכנסו איש לאהלו: ויאסף. לשון כניסה אל
 הבית. כמו (דכ"ג, כג) ואספתו אל תוף
 ביתך, ואב לכלם (תכל"ס לט) ועבר ולא ידע מי
 אסףם, מלמד שלא הביא עליהם פרענות עד
 שנכנסו הצדיקים איש לאהלו:

נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום
 לא חפץ בה: כז) וירץ הנער. יש אומרים גרשום
 בן משה היה: כח) בלאם. הטל עליהם צרכי
 צבור והם כלים מאליהם. דבר אחר תנ"ם אל
 בית הפלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת
 ויהושע מכניס את ישראל לארץ: כט) המקנא
 אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה
 מקנא: לי. כמו בשבילי. כל לשון קנאה אדם

תפסיר רס"ג

לא) והבת ריח מן ענוד אללה. וקטעת סלוי מן אלבחר. ואלקתה עלי אלעספר שביה כמסיר יום ימנה ויסרה חואלי אלעספר. ואתפאעה מן אל ארץ דראעין: לב) פקאם אל קום. באקי יומהם ולילתהם. וטול נהאר גדהם פגמעו אלסלוי. אקלהם. גמע עשורה אנאביר. פסטחוו להם סטוחא. חואלי אלעספר: לג) ואלחם בעד בין

ואתכניש משה למשריתא. הוא וסבי ישראל: לא) ורוח נסע | מאת יהוה ויגזו שלוים מן-הים וישש על-המחנה בדרך יום זה וכדרך יום זה סביבות המחנה וכאמתים על-פני הארץ: ורוחא. נטל מן קדם יי.

ואפרח שלו מן ימא. ורמא על משריתא

כמהלך יומא לבא. וכמהלך יומא לבא. סחור סחור למשריתא. וכרום

תרתין אמין על אפי ארעא: לב) ויקם העם כל-היום

ההוא וכל-הלילה וכל | יום המחרת ויאספו

את-השלו הממעיט אסף עשרה חמרים

וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: וקם עמא.

כל יומא ההוא וכל ליליא. וכל יומא דבתרוהי. וכנשו ית שלו. דאזער.

כנש עשרא דגורין. וישטחו להון משטחין. סחור סחור למשריתא:

לב) הבשר עודנו בין שניהם טרם יפרת ואף

— רס"י —

ולא לשחות: לב) הממעיט. מי שאוסף פחות מכלם, העצלים והחגרים. אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין: לג) טרם יפרת. בתרגומו עד לא פסק. דבר אחר אינו מספיק לפסקו בשניו עד שנשמתו יוצאה:

לא) ויגזו. ויפרית, וכן (תכליס 5, 1) כי גז חיש, וכן (נמוס 6, 1) נגזו ועבר: וישש. ויפשוט, כמו (שמואל א' 1, טו) והנה נטשים על פני כל הארץ, (יחזקאל כט, כ) ונטשתיה המדברה: וכאמתים. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם, כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה

זולק הדקדוק: כ) כדרך יום זה. בדפוסים יש כאן פסיק ובפסיקתא לא הוזכר וכן בתיגאן:

תפסיר רס"ג

אסנאנהם. קבל אן ימצאנהם. אד' אשתד ג'צ'ב אללה עליהם. פ'צ'רבהם צ'רבה ע'צ'ימה ג'דא: לד) וסמא ד'אלך אלמוצ'ע קבור אלשהיה. לאנהם דפנו הנאך. אלקום אלמתשהיין: לה) ורחלו מנה אל'י חצרות. פלמא אקאמו בהא: יב א) תכלמת מרים והרון במוסי. בסבב אלמראה

יְהוָה חַרָּה בְּעַם וַיִּךְ יְהוָה
בְּעַם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
בְּשָׂרָא. עַד כְּעַן בֵּין שְׁנֵיהוֹן. עַד לָא פִּסְק.
וְרוּגְזָא דִּי תְּקִיף בְּעַמָּא. וְקִטְל יֵי בְּעַמָּא:
קִטְוֹל סְגִי לַחֲדָא: לָד וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
קְבֻרֹת הַתְּאוּהָ כִּי־שֵׁם
קָבְרוּ אֶת־הָעַם הַמֵּת־אֵינִים:

ויקרא. ית שמייה דאתרא ההוא קברי דמשאלי. ארי תמן קברו. ית עמא דשאילו: לה מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: מקברי דמשאלי. נטלו עמא לחצרות. והו בחצרות: פ יב א ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח

— רס"י —

לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדבר שפרש בעלי ממנו, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתפונה לגנותו, כן נענשה קל וחמר למספר בגנותו שלחברו: האשה הפשית. מגיד שהכל מודים בפייה, כשם שהכל מודים בשחרותו שלכבושי: כושית. בגימטריא יפת מראה: על אדות האשה. על אודות גרושיה: כי אשה כשית לקח. מה תלמוד לומר, אלא יש לה אשה נאה בפייה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא בפייה, אבל זאת נאה בכל: האשה הפשית. על שם נזיה נקראת כושית כאדם

יב 6 ותדבר. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (כחשית מז, ט) דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (כחשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעה, (כמדזכר יב, ו) ויאמר שמעו נא דברי כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלך ומידד מתנבאים בפחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לגשותיהן שלאילו אם הם נזקקים

זולק הרקדוק: מכה רבה מאד. תיבת רבה בטפחא בכל התיגאן וכ"כ מהרי"ב:

תפסיר רס"ג

אל־חֲסִנָּה אֶלְתִּי תִזְוֹגָהּ. לֹאֲנִי
כִּי־קָדַד אֶעֱתֹלֶהָ: (ב) פִּקְאֹלוּ.
אֵן כִּי־אֵן מִן אֶגֶל אֶלְנִבְוֹה
פִּתְרָאָה וְחֹדֶה פִּקֹּט כִּי־אֶטְבֵּה
אֶלְלָהּ. אֶלִּיס קָדַד כִּי־אֶטְבֵּנָא
אֶלְלָהּ אִיצִיא. פִּסְמֵע אֶלְלָהּ
דִּיאֶלְדִּי: (ג) וְכִי־אֵן מוֹסִי רִגְלָא
כִּי־אֶשְׁעָא גִדָּא. אֶכְתִּיר מִן גְּמִיע
אֶלְנָאס. אֶלְדִּי עֲלִי וְגֵה
אֶלְאַרְצִי: (ד) פִּקְאֹל אֶלְלָהּ
גִּפְלָה. לְמוֹסִי וְהִרֹן וּמְרִים.
אֶכְרְגוּ תִלְאֲתִתְכֶם אֶלִּי כִּי־בֵא
אֶלְמַחְצִיר. פִּכְרְגוּ תִלְאֲתִתְהֶם:
(ה) פִּתְגִּלָּא אֶלְלָהּ בְּעִמּוּד

כִּי־אִשָּׁה כְּשִׁית לְקַח:
וּמְלִילַת מְרִים וְאֶהְרֹן בְּמֹשֶׁה. עַל עֵיֶסְקוּ.
אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא דְנִסִּיב. אֶרִי אֶתְתָּא
שְׁפִירְתָּא דְנִסִּיב רְחִיק: **ב** וַיֹּאמְרוּ
הֲרָק אֶדְ-בְּמֹשֶׁה דְּבַר יְהוָה
הֲלֵא גַם־בָּנוּ דְּבַר וַיִּשְׁמַע
יְהוָה: וַאֲמָרוּ. הֲלַחֹד בְּרַם עִם מֹשֶׁה
מְלִיל יי. הֲלֵא אֶף עִמָּנָא מְלִיל. וּשְׁמִיע
קָדַם יי: **ג** וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ
מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר

עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וְגוֹבְרָא מֹשֶׁה עֲנוּתָן לְחֻדָּא. מִכָּל אֲנָשָׁא.
דְּעַל אֶפִי אֶרְעָא: **ס** וַיֹּאמֶר יְהוָה פִּתְאִים אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־מְרִים עָאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל־
אֶהֱל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: וַאֲמַר יי בְּתִפְיָא. לְמֹשֶׁה
וְלֶאֱהֲרֹן וּלְמְרִים. פּוֹקוּ תִלְתִּיכוֹן לְמִשְׁכַּן זְמָנָא. וּנְפִקוּ תִלְתִּיהוֹן:
ז וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעִמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֶהֱל

— רס"ג —

הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נָאָה כּוֹשִׁי כְּדִי שְׁלֵא תִשְׁלֹט
בו עֵזֶן רְעָה: **כ** כִּי אִשָּׁה כְּשִׁית לְקַח. וְעֵתָה
גְּרָשָׁה: **כ** הֲרָק אֶדְ-בְּמֹשֶׁה דְּבַר יְהוָה: הֲלֵא
גַם בָּנוּ דְּבַר. וְלֹא פִרְשְׁנוּ מִדְּרָף אֶרְצִי: **ג** עָנּוּ.
שְׁפֵל וְסִבְלָן: **ד** פִּתְאִים. נִגְלָה עֲלֵיהֶם פִּתְאִים,
וְהֵם טְמֵאִים בְּדְרָף אֶרְצִי, וְהֵיוּ צוֹעְקִים מִיָּם
זֶלֶק הַדְּקוּק: **ה** כִּי אִשָּׁה כְּשִׁית לְקַח. תְּרַגְמוּ רְחִיק, אוֹלֵי עֲשֵׂה מִתִּיבַת לְקַח הָאֶחָרונה שְׁתֵּי
מִשְׁמַעִיּוֹת לְשׁוֹן לְקִיחָה וּלְשׁוֹן עֲזִיבָה שְׁהָא עֲנִין רִיחֻק כְּמוֹ תְּקַח לֵה פִן נְהִיָּה לְבוֹז שְׂרַצוֹנוּ
תְּעֻזֹב לֵה. וְעִיִּין מִנְחָה בְּלוּלָה:

תפסיר רס"ג

וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים וַיֵּצְאוּ

שְׁנֵיהֶם: וְאֶתְגְּלִי יִי בַעֲמוּדֵי דַעֲנָנָא.

וְקָם בַּתְּרַע מִשִּׁכְנָא. וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים.

וַיִּפְקֹוּ תַרְוִיהוּן: וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-

נָא דְבַרֵי אִם-יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם

יְהוֹה בַּמְּרֹאֶה אֵלָיו אֶתְוֹדַע

בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ: וַאֲמַר שְׁמַעוּ

כְּעַן פִּתְגָמִי. אִם יְהוֹן לְכוּן נְבִיין.

אָנָּה יִי. בְּחֻזוּיִן אָנָּה מִתְגְּלִי לְהוּן. בְּחִלְמִין אָנָּה מְמַלִּיל עִמָּהוּן:

לֹא-כֵן עַבְדֵי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא: לֹא

כֵן עַבְדֵי מֹשֶׁה. בְּכָל עַמִּי מִהֵימֵן הוּא: פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-

בּוֹ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַת יְהוֹה יְבִיט

ג'מאם. וקאם עלי באב אלכ'בא. ונאדא יא הרון ויא מרים. פכ'רגא פליהמא: ו קאל אסמעו פלאמי. אן יפון נבייכמא. אנא אללה תעדפת בה פי רויא (קרי: רואיא). או כ'אטבתה פי חלם: זו ל'ס פד'אד עבדי מוסי. בל פי גמיע אמתי מחקק הו: ח) אן שפאהא אכ'אטבה. ורויא (קרי: ורויא) ולא באחאדית וצוור אללה

— רס"י —

בְּשַׁר וְדָם כְּשִׁוּצֵי לְמַלְחָמָה יוֹצֵא בְּאֶבְלוֹסִין, וּכְשִׁוּצֵי לְשָׁלוֹם יוֹצֵא בְּמוֹעֲטִים, וּמִדַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טו, ג) ה' אִישׁ מְלָחָמָה, וְיוֹצֵא לְשָׁלוֹם בְּאֶבְלוֹסִין, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים סח, יח) רָכַב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן: וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים. שְׁהִיוּ נִמְשָׁכִין וְיוֹצֵאִין מִן הַחֲצַר לְקִרְיַת הַדְּבוּר: וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מַה מִּשְׁכָּן וְהַפְּרִידוֹן מִמֹּשֶׁה, לְפִי שְׁאוּמְרִים מִקְצַת שְׁבָחוֹ שְׁלֹאֲדָם בְּפָנָיו וְכֹלֹ שְׁלֹא בְּפָנָיו, וְכֵן מִצִּינֵי בְּנֵחַ, שְׁלֹא בְּפָנָיו נֶאֱמַר (זְרָחִשִׁים ו, ט) אִישׁ צְדִיק תָּמִים, וּבְפָנָיו נֶאֱמַר (זְרָחִשִׁים ז, ב) כִּי אֶתָּרָה רְאִיתִי צְדִיק לְפָנָי. דְּבַר אַחַר שְׁלֹא יִשְׁמַע בְּנִזְיַפְתּוֹ שְׁלֹאֲהֶרֶן: ו שְׁמַעוּ נָא דְבַרֵי. אִין נָא אֵלָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה: אִם יְהִיֶה

נְבִיאֲכֶם. אִם יְהִיוּ לָכֶם נְבִיאִים: ה' בַּמְּרֹאֶה אֵלָיו אֶתְוֹדַע. שְׁכִינַת שְׁמִי אִין נְגִלִית עֲלָיו בְּאֶסְפִּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה אֵלָא בְּחִלוֹם וְחֻזוּיִן: פֶּה אֶל פֶּה. אֲמַרְתִּי לוֹ לְפָרוֹשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהִיכָן אֲמַרְתִּי לוֹ, בְּסִינֵי (זְרָחִים כ, כז) לֶךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם, וְאַתָּה פֶּה עֹמֵד עִמָּדִי: וּמְרֹאֶה וְלֹא בְּחִידָת. מְרֹאֶה זֶה מְרֹאֶה דְּבוּר, שְׁאֵנִי מְפָרֵשׁ לוֹ דְּבוּרֵי בְּמִרְאִית פָּנִים שָׁבוּ וְאֵינִי סוֹתְמוֹ לוֹ בְּחִידוֹת, כְּעֵגֶן שְׁנֵאמַר לִיחֻקָּאֵל (יחזקאל י, ז) חוּד חִידָה וְגוֹ, יְכוּל מְרֹאֶה שְׁכִינָה, תְּלַמּוּד לּוֹמַר (שְׁמוֹת לג, כ) לֹא תוּכַל לְרְאוֹת אֶת פָּנָי: וּתְמִנַת ה' יְבִיט. זֶה מְרֹאֶה אַחֲרֵי, כְּעֵגֶן שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת לג, כג) וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי: בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה. אֵינּוּ אוֹמַר בְּעַבְדֵי מֹשֶׁה, אֵלָא בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה, בְּעַבְדֵי אַף

תפסיר רס"ג

אלמכילוקה לה יראה. ומא
באלכמא לם תכיאפא. אן
תתפלמא פי עבדי מוסי:
(ט) פאשתד ג'צ'ב אללה עליהם.
וארתפע נורה: (י) פכמא זאל
אלג'מאם ען אלכ'בא. פאדא
במרים ביציא כאלתלג. פלמא
אלתפת הרון. אלי מרים
פאדיא בהא ברצא: (יא) פקאל
הרון למוסי. יא סידי. לא
תגעל עלינא כטייה. פי מא
גהלנא ואכ'טינא: (יב) לא תכון
חדיה כסקט כ'רג מן בטן אמה.

וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר

בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה: מִמֶּלֶל עִם מִמֶּלֶל

מְלִילָנָא עִמִּיה. בְּחִיּוֹ וְלֹא בְּחֶדְוֶן. וּדְמוּת
יִקְרָא דִּי מְסַתְּפֵל. וּמְדִין לֹא דְחִילְתוּן.

לְמִלְלָא בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה: ט וַיַּחַר-אַף

יְהוָה בָּם וַיִּלְד: וּתְקִיף רוּגְזָא דִּי

בְּהוּן וְאַסְתְּלֵק: ד וְהֶעֱנַן סָר מֵעַל

הָאֹהֶל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת

כְּשֶׁלַּג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל-מְרִים

וְהִנֵּה מְצַרְעַת: וְעֲנָנָא. אֶסְתְּלֵק מֵעֲלוֹי מִשְׁכָּנָא. וְהֵא מְרִים

חֹרָא כְּתִלְגָא. וְאַתְפְּנֵי אֶהְרֹן: לֹות מְרִים וְהֵא סְגִירָא: יא וַיֹּאמֶר

אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֱלֹ-נָא תִשָּׁת עָלֵינוּ

חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ: וַאֲמַר אֶהְרֹן

לְמֹשֶׁה. בְּבַעַו רְבוּנֵי. לֹא כְעַן תִּשׁוּי עֲלֵנָא חוּבָא. דְאַטְפְּשֵׁנָא וְדִסְרַחְנָא:

יב אֱלֹ-נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרְחֹם אִמּוֹ

— רס"ג —

תְּרַדְנוּ עַד שְׂאֵלָךְ מֵאֲצִלָּךְ. שְׂרַחְמֵי עָלֵינוּ:
יב נִוְאלְנוּ. כְּתִרְגוּמוֹ לְשׁוֹן אָוִיל: יב אֱלֹ נָא
תְהִי. אַחֲוֵתְנוּ זֹו: כַּמֶּת. שְׁהַמְצוֹרֵעַ חֲשׁוּב
כַּמֶּת, מַה מֵת מִטְּמֵא בְּבִיאָה, אַף מְצוֹרֵעַ
מִטְּמֵא בְּבִיאָה: אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרְחֹם אִמּוֹ.
אִמְנוּ הִיָּה לוֹ לֹמֶר, אֲלֵא שְׂכִנָּה הַכְּתוּב. וְכֵן
חֲצִי בְּשֵׁרֹ, חֲצִי בְּשֵׁרֵנוּ הִיָּה לוֹ לֹמֶר, אֲלֵא
שְׂכִנָּה הַכְּתוּב. מֵאַחַר שְׂוִצָּאָה מֵרְחֹם אִמְנוּ
הִיָּה לָנוּ כְּאֵלֹ נֶאֱכָל חֲצִי בְּשֵׁרֵנוּ, כְּעֲנֵן
שְׂוִצָּאָה (כַּרְשִׁית ל, כז) כִּי אַחֲוֵנוּ בְּשֵׁרֵנוּ הוּא.

עַל פִּי שְׂאִינוּ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה אֶפְלוּ אִינוּ עַבְדֵי,
כְּדֵאֵי הִיָּיתֶם לִירָא מִפְּנֵי, וְכֹל שְׂכֵן שְׁהוּא
עַבְדֵי וְעַבְדֵי מְלָךְ מְלָךְ, הִיָּה לְכֶם לֹמֶר אֵין
הַמְּלָךְ אוֹהֵבֵנוּ חֲנֹם. וְאִם תֵּאמְרוּ אִינוּ מִכִּיר
בְּמַעֲשֵׂי, זֹו קִשָּׁה מִן הָרֵאשׁוּנָה: ט וַיַּחַר אַף
ה' בָּם וַיִּלְד. מֵאַחַר שְׁהוּדִיעֵם סְרַחְוֹנֵם גְּזֹר
עָלֵיכֶם נְדוּי, קַל וְחֹמֶר לְבִשֵׁר וְדָם שְׁלֵא יִכְעַס
עַל חֲבֵרוֹ עַד שְׁוִדִיעֵנוּ סְרַחְוֹנוֹ: י וְהֶעֱנַן סָר.
וְאַחַר כֵּן וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת כְּשֶׁלַּג מִשָּׁל
לְמִלְךָ שְׂאֵמֶר לְפִדְגוּג, רִדָּה אֶת בְּנֵי אֶבֶל לֹא

תפסיר רס"ג

וַיֹּאכַל חֲצִי בִשְׂרוֹ: לֹא כֶעֶן
תִּתְרַחֵק דָּא מִבִּינָנָא. אַרְי אַחְתָּנָא הִיא.
צְלִי כֶעֶן עַל בִּשְׂרָא מִיתָא הַדִּין דְּבַה
וַיִּתְּסִי: ^גוַיַּעַק מֹשֶׁה אֶל-
יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא
נָא לָהּ: וְצְלִי מֹשֶׁה. קָדָם יי לְמִימֵר.

וְקַד תְּהִרָא נְצַף גְּסֻמָּה:
 (יג) פְּדֵעָא מוּסִי. אֵלִי רַבָּה
 קֵאלָא. אֵלְלֵהֶם פֹּאשְׁפָּהָא:
 (יד) פְּקֵאל אֵלְלָה לְמוּסִי, לוֹ אֵן
 אֲבִיחָא בְּצַק פִּי וְגִהָהָא. אֵלִם
 יִגָּב אֵן תִּסְתַּחֲוִי מְנַה סְבַעָה
 אֵיִיִם. פִּלְתַּקָּף כְּדִיאָךְ כִּיאַרְגָּ

אֵלֵהָא. בְּבָעוּ. אִסִּי כֶעֶן יְתָה: פ ^{מפטייר} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִפְלִם שְׁבַעַת
יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מַחֲוִץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר
תִּתְּסַף: וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה. וְאֵלוֹ אֲבִיחָא מְנַף נְנָף בַּה. הֲלֹא
תִּתְּפִלִּים שְׁבַעָא יוֹמִין. תִּסְתַּגֵּר. שְׁבַעָא יוֹמִין מִפְּרָא לְמִשְׂרִיתָא.

— רס"י —

לְהַשִּׁיבוּ אִם יַעֲשֶׂה שְׂאֵלוֹתָיו אִם לֹא, כִּיּוֹצֵא
 בו (שְׁמוֹת ו, יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר וַיֹּגִי,
 מַה תִּלְמֹד לֹמַר לֵאמֹר, הַשִּׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִם
 אַתָּה אִם לֹא, עַד שֶׁהַשִּׁיבוּ עֲתָה תִרְאֶה וַיֹּגִי.
 כִּיּוֹצֵא בו (צְמִדִּי כז, טו. טז) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה'
 לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחוֹת לְכָל בִּשְׂרָא,
 הַשִּׁיבוּ קַח לָךְ (צְמִדִּי כז, יח). כִּיּוֹצֵא בו (דְּצִירִים ג)
 וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר, הַשִּׁיבוּ רַב
 לָךְ: **רַפָּא נָא לָהּ.** מִפְּנֵי מַה לֹּא הָאָרִיף מֹשֶׁה
 בַּתְּפִלָּה, שְׁלֵא יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים אַחֲוֹתוֹ
 נְתוּנָה בְּצִרָה וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַתְּפִלָּה
 לְדַבֵּר אַחַר שְׁלֵא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל אַחֲוֹתוֹ
 הוּא מְאָרִיף בַּתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבִילֵנוּ אֵינּוּ
 מְאָרִיף בַּתְּפִלָּה: **י וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ.**
 וְאִם אֲבִיחָה הִרְאָה לָהּ פְּנִים זוֹעֵפּוֹת הֲלֹא
 תִפְלִם שְׁבַעַת יָמִים, קַל וְחֹמֶר לְשִׁכְנָה
 אַרְבַּעָה עֶשֶׂר יוֹם, אֲלֵא דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין

וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ אִף הוּא נִרְאָה כֵּן, אֵינּוּ רְאוּי לְאַח
 לְהַנִּיחַ אֶת אַחֲוֹתוֹ לְהִיּוֹת כְּמֹת: **אֲשֶׁר**
בְּצִאתוֹ. מֵאֲחַר שִׁיּוֹצֵא זֶה מִרְחֹם אִמּוֹ שְׁלִזָּה
 שִׁישׁ כַּח בִּידוֹ לְעִזּוֹר וְאֵינּוּ עוֹזְרוֹ, הָרִי נֶאֱכַל
 חֲצִי בִשְׂרוֹ, שְׂאֵחִיו בִּשְׂרוֹ הוּא. דְּבַר אַחַר אֵל
 נָא תְהִי כְּמֹת, אִם אֵינְךָ רוֹפֵאָה בַּתְּפִלָּה, מִי
 מִסְּגִירָה וּמִי מִטְהַרָּה, אֲנִי אֵי אֲפֹשֶׁר לְרִאֲוֹתָהּ,
 שְׂאֵנִי קְרוֹב וְאֵינּוּ קְרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנְּנַעִים,
 וְכִהֵן אַחַר אֵינּוּ בְּעוֹלָם, וְזֶהוּ אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ
 מִרְחֹם אִמּוֹ: **יג אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ.** בָּא
 הַכְּתוּב לְמַדְדָּךְ דְּרָךְ אַרְץ, שְׁהַשׂוֹאֵל דְּבַר
 מִחֲבָרוֹ צָרִיף לֹמַר שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרֵי
 תַּחֲנוּנִים וְאַחַר כֵּן יִבְקֹשׁ שְׂאֵלוֹתָיו: **לֵאמֹר.**
 מַה תִּלְמֹד לֹמַר, אֲמַר לוֹ הַשִּׁיבֵנִי אִם אַתָּה
 מִרְפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא, עַד שֶׁהַשִּׁיבוּ וְאַבְיָה יֶרֶק
 יֶרֶק וַיֹּגִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר בְּאַרְבַּעָה
 מְקוֹמוֹת בְּקֶשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

ובתר פן תתכניש: טו ותסגר
 מרים מחוץ למחנה שבעת
 ימים והעם לא נסע עד-
 האסף מרים: ואסתגרת מרים.
 מברא למשריתא שבעא יומין. ועמא לא
 נטל. עד דאתכנישת מרים: טז ואחר

תפסיר רס"ג
 אלעסכר. ובעד דאלך תנצ'ם
 אליה: טו פוקפת מרים.
 כיארג אלעסכר סבעה אייאם.
 ולם ירחל אלקום. אלי
 אנצ'מאמיהא: טז ובעד דאלך
 רחלו מן חצרות. ונזלו פי
 ברייה פארן:

נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן: ובתר
 פן. נטלו עמא מחצרות, ושרו במדברא דפארן: פ פ פ

קלו פיסוקים סימן מהללאל

— רס"י —

להיות פנדון, לפיכך אף בנזיפתי תסגר
 שבעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני כל
 האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא
 משלח מחוץ למחנה, וכשהוא גרפא נאסף
 אל המחנה לכך כתוב בו אסיפה לשון
 להיות פנדון, לפיכך אף בנזיפתי תסגר
 שבעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני כל
 האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא
 משלח מחוץ למחנה, וכשהוא גרפא נאסף
 אל המחנה לכך כתוב בו אסיפה לשון

חסלת פרשת זכעלתך

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
 בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
 במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דבהעלתך

בזכריה סימן ב

רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך
 נאם יהוה: בויעי וחדא, פנשתא דציון. ארי האנא מתגלי
 ואשרי שכנתי בגויד, אמר יי: ונלוו גוים רבים אל-יהוה

בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעַתְּ כִּי־יְהוָה
 צְבָאוֹת שָׁלַחְנִי אֵלֶיךָ: וַיִּתְּסֶפֶן עִמָּמִין סְגִיאיִן עַל עַמִּיה דַּיִן,
 בְּעֵדְנָא הַהוּא. וַיְהוֹן קָדְמִי לְעַם. וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי בְּגוּיֶךָ. וְתִדְעִין אָרִי יִי
 צְבָאוֹת, שְׁלַחְנִי לְאַתְנַבְּאָה לִיד: ג וְנַחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חָלְקוֹ
 עַל אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וּבַחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: וַיַּחֲסִין יִי לַדְּבִית
 יְהוּדָה, חוֹלְקָהוֹן. עַל, אַרְעָא דְקֹדְשָׁא. וַיִּתְרַעֵי עוֹד, בִּירוּשָׁלַם: ד הֵם כָּל
 בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֶעֹזר מִמְּעוֹן קֹדֶשׁוֹ: סְפוּ כָל רְשִׁיעֵי־אֵי, מִן
 קֹדֶם יִי. אָרִי אֲתַגְּלִי, מִמְּדוֹר קֹדְשִׁיה: ז וַיִּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן
 הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מְלֹאךְ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ
 לְשָׁטְנוֹ: וְאַחֲזִינִי יְת יְהוֹשֻׁעַ, כְּהֵנָּא רַבָּא. קָאִים. קֹדֶם, מְלֹאכָא דַּיִן.
 וְחַטָּא. קָאִים עַל יְמִינֵיה, לְאַסְטָנָא לִיה: ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן
 יִגְעֵר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן וַיִּגְעֵר יְהוָה בְּךָ הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם
 הַלּוֹא זֶה אֹד מְצֵל מְאֹשׁ: וְאָמַר יִי, לַחַטָּא. יִגְעֵר יִי בְךָ, חַטָּא.
 וַיִּגְעֵר יִי, בְךָ. דְאַתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתִּיה, בִּירוּשָׁלַם. הֵלָא דִין אֹד,
 מְשִׁיב מִיְקוּדָא: ט וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד
 לִפְנֵי הַמְּלֹאךְ: וַיְהוֹשֻׁעַ. הָוָה לִיה בְּנִיץ דְנַסִּיבֵן לְהוֹן נְשִׁין, דְלָא כְּשָׂרֵן
 לְכַהֲנָתָא. וְקָאִים, קֹדֶם מְלֹאכָא: י וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים
 לִפְנֵי לְאֹמֵר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעַלְיוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 רֵאָה הֶעֱבַרְתִּי מֵעַלְיֶךָ עוֹנֶךָ וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת:
 וְאַתִּיב וְאָמַר. לְדַמְשָׁמְשִׁין קְדַמוּהִי, לְמִימַר. אִימְרוּ לִיה וַיִּפִּיק נְשִׁין דְלָא
 כְּשָׂרֵן לְכַהֲנָתָא, מִבֵּיתִיה. וְאָמַר לִיה. חֲזִי דְאַעֲדִיתִי מִנְךָ, חוֹבְךָ:
 וְאַלְבִּישִׁית יְתָךְ, זְכוּן: יא וְאָמַר יְשִׁימוּ צַנִּיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ

זולק הדקדוק: ב והיו לי לעם. בטעם שופר וזקף: ושכנתי. טפחא: בתוכך. אתנח (בכל ספרי
 תימן): ה את יהושע. בפשטא אחת, גם בירושלמיים:

וַיִּשְׁמְרוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשׁוּהוּ בְּגָדִים וּמִלֵּאךְ
יְהוָה עֹמֵד: וְאָמְרִית. שׁוּ. מִצְנָפָא דְכִיָּא, עַל רִישִׁיה. וְשׁוּיָאוּ מִצְנָפָא
דְכִיָּא, עַל רִישִׁיה. וְאֶסְבִּוּהִי, אֶתְתָּא דְכְּשָׂרָא לְכַהֲנָתָא. וּמִלֵּאכָא דִּינִי,
קָאִים: ־ וַיֵּעַד מִלֵּאךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: וְאֶסְהִיד, מִלֵּאכָא
דִּינִי בִיהוֹשֻׁעַ, לְמִימַר: ־ כֹּה־אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי
תִּלְדָּךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתְּהָ תִדְרִין אֶת־
בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרֵי וְנָתַתִּי לְךָ מֵהַלְכִים בֵּין
הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: בְּדַנְן אָמַר, ־ עֲבָאוֹת. אִם בְּאוֹרְחֹן דְּתַקְנֹן קְדָמִי
תִּתְּךָ, וְאִם יֵת מִטְּרַת מִימְרֵי תִטְר. וְאִף אַתָּה, תִּדְרִין לְדַמְשַׁמְשִׁין בְּבֵית
מִקְדָּשִׁי. וְאִף, תִּטְר יֵת עֲזַרְתִּי. וּבִאֲחִיוֹת מִיִּתְיָא, אֲחִינְךָ. וְאַתִּין לְךָ, רַגְלִין
מֵהַלְכֹן, בֵּין סַרְפֵּיָא, הָאֵלִין: ־ שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
אֶתְּהָ וְרַעֲיָךְ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפֶת הֵמָּה כִּי־
הִנְנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדֵי צֶמַח: שְׁמַע בְּעַן. יְהוֹשֻׁעַ, כְּהֵנָּא רַבָּא. אַתָּה
וְחִבְרָךְ, דִּיתְבִּין קְדָמְךָ. אֲרִי גְבַרִין כְּשָׂרִין לְמַעַבְד לְהוֹן נְסָא, אֲנֹן. אֲרִי
הָאֲנָא מִיִּתִּי יֵת עַבְדֵי מְשִׁיחָא, וְיִתְגַּלִּי: ־ כִּי | הִנֵּה הָאֲבֹן אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְפָנֶי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֲבֹן אַחַת שְׁבַעֵה עֵינַיִם הִנְנִי
מִפְתִּיחַ פֶּתַח פֶּתַח נָאִם יְהוָה עֲבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֵוֹן הָאָרֶץ־
הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד: אֲרִי הָא אֲבָנָא. דִּיהִבִּית, קְדָם יְהוֹשֻׁעַ. עַל אֲבָנָא
חֲדָא, שְׁבַעֵא חֲזֵין לֵה. הָאֲנָא, גְּלִי חֲזִיתָהּ. אָמַר, ־ עֲבָאוֹת. וְאַעֲדִי יֵת
חֹב אַרְעָא הַהִיא, בְּיוֹמָא חָד: ־ בְּיוֹם הַהוּא נָאִם יְהוָה עֲבָאוֹת
תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרַעְהוּ אֶל־תַּחַת גִּפְּן וְאֶל־תַּחַת תַּאֲנָה:
בְּעַדְנָא הַהוּא. אָמַר, ־ עֲבָאוֹת. תִּעְרַעֲוֹן, גְּבַר לְחִבְרִיָּה. לְתַחֲוֹת פִּירֵי

ז'לק הרקדוק: ־ שְׁמַע־ השׁי"ן גע׳. [יהושע. בפשט א'] אַתְּהָ וְרַעֲיָךְ. תִּיבַת 'אתה' בטעם
פִּשְׁטָא, לֹא מֵהוּפְךָ: ־ תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרַעְהוּ. ה"ג בסת"י, וּל"ג תִּיבַת 'אל' גַּם בִּירוּשְׁלַמִּיִּם כֵּן:

גִּפְנוּהִי וְלַתְּחוֹת, פִּירֵי תִינוּחַי: טו וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי
וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲזֹר מִשְׁנֵתוֹ: וְתָב. מִלֹּאכָא, דִּי מְמַלִּיל
עִמִּי. וְאַעֲרַנִּי כְּגִבְרָא, דְּמַתְּעַר מִשְׁיִנְתֵּיהּ: טז וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה
רֹאֶה (כ' וַיֹּאמֶר) וַאֲמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַתֹּךְ זָהָב כְּלָה וְגִלְתָּה
עַל־רֹאשְׁךָ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיָּה עָלֶיךָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹעֲצוֹת
לְנִירוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ: וַאֲמַר לִי. מָה אַתָּה חֲזִי. וַאֲמַרְתִּי. חֲזִיתִי
וְהָא מְנוֹרַתָּא דְּדַהֲבָא כְּלָה, וְגִלְתָּה עַל רִישָׁה. וְשִׁבְעָא בּוֹצִינְהָא, דְּעֵלָה.
שִׁבְעָא וְשִׁבְעָא, דְּמַרְיָקִין מְנוּהוֹן מִשְׁחָא. לְבוֹצִינְיָא, דְּעַל רִישָׁה:
ז וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיךָ אֶחָד מִיְמִין הַגְּלָה וְאֶחָד עַל־
שְׂמָאלָה: וְתַרִּין זֵיתִין, דְּעֵלָה. חַד, מִיְמִין גְּלִתָּא. וְחַד, עַל שְׂמָאלָה:
ח וְאַעֲן וַאֲמַר אֵל הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי לֵאמֹר מָה אַלְהָ
אֲדֹנָי: וְאַתִּיבִית, וַאֲמַרְתִּי. לְמִלֹּאכָא. דִּי מְמַלִּיל עִמִּי, לְמִימַר. מָה
אַלִּין, רַבּוּנִי: יט וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא
יָדַעְתָּ מָה הֵמָּה אֱלֹהִים וַאֲמַר לֹא אֲדֹנָי: וְאַתִּיב. מִלֹּאכָא. דִּי
מְמַלִּיל עִמִּי, וַאֲמַר לִי. הֲלֹא יָדַעְתָּא, מָה אַנּוּן אֱלִין. וַאֲמַרְתִּי, לֹא רַבּוּנִי:
כ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה אֵל־זִרְבְּבָל
לֵאמֹר לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכַח כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה
עֲבָאוֹת: וְאַתִּיב. וַאֲמַר לִי, לְמִימַר. דִּין, פְּתַגְמָא דִּי. עִם זִרְבְּבָל,
לְמִימַר. לֹא בְּחִיל, וְלֹא בְּגִבּוּרָא. אֱלֹהִין בְּמִימַרִּי. אָמַר, יי עֲבָאוֹת:
כא מִי־אַתָּה הַר־הַגְּדוֹל לְפָנַי זִרְבְּבָל לְמִישֵׁר וְהוֹצִיא
אֶת־הָאֲבָן הַרְאֵשָׁה תְּשֹׂאוֹת תֵּן תֵּן לָהּ: מָה אַתָּה חֲשִׁיבָא,
מַלְכוּתָא טַפְשָׁתָא. קָדַם זִרְבְּבָל, הֲלֹא כְּמִישְׁרָא. וַיְגַלִּי יָת מְשִׁיחִיָּה,
דְּאָמִיר שְׁמִיָּה מְלִקְדָּמִין. וַיִּשְׁלוּט, בְּכָל מַלְכוּתָא: כב וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה

אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוֵה פְתָגָם נְבוּאָה מִן קִדְּם יְיָ, עִמִּי לְמִימַר: כִּג יְדֵי זָרְפָּבֶל יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיִּדְּוּ תְּבַצְעֶנָּה וַיִּדְעַתְּ כִּי־יְהוֹה עֲבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֲלֵכֶם: יְדֵי זָרְפָּבֶל. שְׂרִיאָה. לְמַבְנֵי בֵיתֵא הַדִּין, וַיְדוּהִי תִשְׁכַּלְלֶנִּיה. וְתִדְעוּן, אָרִי יְיָ עֲבָאוֹת, שְׁלַחְנִי לְאֶתְנַבְּאָה לְכוּן:

(גֵּאֲלֵנוּ יְהוֹה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יְיָ עֲבָאוֹת, שְׁמִיהּ קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל:)

על דא יתפרד וישתבח, שמא רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם, ולעלמי עלמיא:

שלח לך

גהח לזכחת שבת ושני וחמישי

תפסיר רס"ג

יג א) ת'ם פלם אללה מוסי' תכלימא: ב) אבעת' ברגאל. ירומון בלד פנעאן. אלד'י אנא מעטיה לבני אסראיל. רגל ואחד מן סבט אבאיה תבעת'

יג א וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

ג שְׁלַח־לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְרוּ

ד אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־אָנִי

ה נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה

ו אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כָל נָשִׂיא בָהֶם: שְׁלַח לך גְּבַרִין. וַיֵּאֱלֹזִין

ז ית ארעא דכנען. דאנא יקייב לבני ישראל. גוברא חד גוברא חד.

— כס"י —

לפנינו, כמה שנאמר (סז) ותקרבו אל אלהי בלכם וגוי, ומשה נמלך בשכינה. אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמוס ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגוי, חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי הפגרים לזמן לא יירשוד:

יג ז שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: שלח לך. לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים 6, כג) נשלחה אנשים